ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

της

ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΓΑΪΤΑΝΙΔΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Καραγιώργος Αλκιβιάδης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Φορολογική και Χρηματοοικονομική

Φεβρουάριος, 2020

Περίληψη

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι κυβερνήσεις και οι ομάδες πίεσης δημιούργησαν ένα εξαιρετικά πολύπλοκο και μη διαφανές σύστημα, το οποίο συνέδεε κατά τρόπο τυχαίο μια ποικιλία κοινωνικών, πολιτικών και επιχειρηματικών συμφερόντων. Η οικονομική κρίση το 2008 έφερε στο φως όλες τις ανεπάρκειες του φορολογικού συστήματος. Η φορολογική επιβάρυνση φάνηκε να διευθετείται μετά από την προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης της τελευταίας δεκαετίας του προηγούμενου αιώνα. Η εξέλιξη αυτή επηρεάστηκε από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, η οποία επηρέασε με τη σειρά της την αύξηση των φορολογικών εσόδων. Η φορολογική επιβάρυνση μειώθηκε ελαφρά και προσωρινά, δεδομένης της ανάγκης για δημοσιονομική εξυγίανση στις περισσότερες χώρες.

Στο πρώτο κεφάλαιο της συγκεκριμένης εργασίας αναλύονται οι έννοιες της και τα χαρακτηριστικά του φόρου. Προχωρώντας στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύουμε το ελληνικό φορολογικό σύστημα και το δημόσιο χρέος στην Ελλάδα. Έπειτα στο τρίτο κεφάλαιο μελετάμε το θέμα του δίκαιου φορολογικού συστήματος. Στη συνέχεια στο τέταρτο κεφάλαιο εξετάζουμε το φαινόμενο της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τα συμπεράσματά μας.

Abstract

In recent decades, governments and pressure groups have created an extremely complex and non-transparent system that has randomly linked a variety of social, political and business interests. The financial crisis of 2008 brought to light all the shortcomings of the tax system. The tax burden appeared to be settled after the fiscal consolidation effort of the last decade of the last century. This development was affected by the 2008 financial crisis, which in turn impacted the increase in tax revenues. The tax burden has been slightly and temporarily reduced, given the need for fiscal consolidation in most countries.

The first chapter of this work discusses its concepts and tax characteristics. In the second chapter we analyze the Greek tax system and public debt in Greece. Then in the third chapter we study the subject of a fair tax system. Then, in the fourth chapter, we examine the phenomenon of tax evasion in Greece, while in the fifth chapter we present our conclusions.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή 6

Κεφάλαιο 1

1.1 Η έννοια του φόρου 8

1.2 Φορολογικές διακρίσεις 8

1.3 Μορφές φορολογίας 10

1.4 Μετακύλιση των φόρων 11

1.5 Φορολογική βάση 12

1.6 Το φορολογικό βάρος και η δίκαιη κατανομή του 13

1.7 Αποτελέσματα της φορολογίας 15

Κεφάλαιο 2

2.1 Το δημόσιο χρέος της ελληνικής οικονομίας 19

2.2 Το Ελληνικό φορολογικό σύστημα 21

2.3 Διάρθρωση της φορολογίας στην Ελλάδα και σύγκριση με την Ευρωπαϊκή Ένωση 22

2.3.1 Δομή ανά είδος φόρου 25

2.3.2 Δομή κατά οικονομική λειτουργία του φόρου 28

2.3.3 Ο φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα 30

2.4 Φορολογικές μεταρρυθμίσεις 33

Κεφάλαιο 3

3.1 Δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα 38

3.2 Αποτελεσματικοί φορολογικοί συντελεστές 40

3.3 Μεροληψία στη φορολογία των εταιρειών 41

3.4 Φορολογική επιβάρυνση των ατόμων με χαμηλό εισόδημα 44

3.5 Αύξηση της φορολογικής ασφάλειας 45

Κεφάλαιο 4

4.1 Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής 49

4.2 Παράγοντες που επηρεάζουν την φορολογική ηθική 50

4.3 Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα 52

4.4 Αιτίες φοροδιαφυγής στην Ελλάδα και τρόποι επίλυσής τους 55

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα 59

Βιβλιογραφία 62

Εισαγωγή

Σκοπός της συγκεκριμένης διατριβής είναι να εξετάσει τη να εξετάσει το ζήτημα της φορολογικής ισότητας και της φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων. Η διαβίωση σε έναν κόσμο χωρίς φόρους φαίνεται να είναι μεγάλη για την επιχειρηματικότητα. Εάν δεν υπήρχαν φόροι, κανείς δεν θα ήταν στη δυσχερή θέση να πληρώσει φόρους και, συνεπώς, να έχει το κίνητρο να αποφύγει την πληρωμή τους.

Επιπλέον, η κατάσταση θα ήταν καλύτερη και για τις εταιρείες, διότι σε έναν κόσμο χωρίς φόρους, τα πράγματα θα ήταν πολύ λιγότερο περίπλοκα, δεδομένου ότι δεν θα υπήρχε αντίκτυπος στην αξία της επιχείρησης και δεν θα υπήρχε δικαιολογία για να χειραγωγήσουν ή να υποτιμήσουν τα κέρδη.

Αλλά στον πραγματικό κόσμο, οι κυβερνήσεις πρέπει να χρηματοδοτήσουν τις πράξεις, τα χρέη και τα ελλείμματά τους. Οι φόροι είναι το τίμημα που πληρώνουμε για μια πολιτισμένη κοινωνία. Οι φόροι είναι το τίμημα που πληρώνουμε για τον πολιτισμό. Έτσι, ακόμη και αν μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η επιβολή φόρων προκαλεί στρεβλώσεις στην οικονομική δραστηριότητα εμποδίζοντας έτσι τις οικονομικές μονάδες να λειτουργήσουν σύμφωνα με την απόδοση του Parreto, η επιβολή φόρων είναι μια απαραίτητη διαδικασία για να σχηματιστούν πολιτισμένες κοινωνίες.

Αυτοί που υπόκεινται σε φορολογία, όπως οι εταιρείες και τα νοικοκυριά, έχουν το κίνητρο να υποτιμήσουν τα έσοδά τους προκειμένου να πληρώσουν λιγότερους φόρους στις κυβερνήσεις και να βελτιώσουν τη θέση τους κρατώντας περισσότερους πόρους για τους εαυτούς τους. Η φοροδιαφυγή και, κατ 'επέκταση, οποιαδήποτε δραστηριότητα φοροδιαφυγής, ήταν πάντοτε πανταχού παρούσα και προκύπτουν από την εφαρμογή οποιουδήποτε φορολογικού συστήματος.

Επιπλέον, ιστορικά οι άνθρωποι προσπάθησαν πάντα να βρουν τρόπους να πληρώνουν λιγότερους φόρους στις φορολογικές αρχές. Στην αρχαία Ελλάδα εμφανίστηκαν πρόωροι φορολογικοί παράδεισοι, όταν οι ναυτικοί έμποροι χρησιμοποίησαν τα νησιά του Αιγαίου ως καταθέτες για να τοποθετήσουν τα ξένα αγαθά τους, ώστε να αποφύγουν να πληρώσουν το 2% φόρο που επιβάλλουν οι Αθηναίοι στα εισαγόμενα αγαθά (Ober, 2015).

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα εξετάσουμε βασικές έννοιες της φορολογίας καθώς επίσης και έννοιες σχετικά με τη φορολογία εισοδήματος. Επιπλέον, θα αναφερθούμε στο φορολογικό βάρος και τη δίκαιη κατανομή του καθώς και στη φορολογική βάση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύουμε το δημόσιο χρέος της Ελλάδας, ενώ πραγματοποιούμε σύγκριση της διάρθρωσης της φορολογίας στην Ελλάδα με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο αναλύουμε θέματα που σχετίζονται με ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα αλλά και με τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν για την ενίσχυση της φορολογικής ασφάλειας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, πραγματοποιούμε εξετάζουμε το ζήτημα της φοροδιαφυγής και ειδικότερα στην Ελλάδα ενώ αναλύουμε και τους παράγοντες που συμβάλουν στη φοροδιαφυγή και τις πιθανές λύσεις που υπάρχουν για την επίλυση του προβλήματος. Συνεχίζοντας στο πέμπτο κεφάλαιο, παραθέτουμε τα συμπεράσματά μας.

Κεφάλαιο 1

1.1 Η έννοια του φόρου

Ο φόρος είναι μία αναγκαστική εισφορά που πρέπει να την καταβάλλει ο πολίτης και η επιχείρηση και να εισπραχθεί από το κράτος για να καλύψει τις δημόσιες δαπάνες. Επιπλέον, ο φόρος μπορεί να θεωρηθεί ως η μονομερής αναγκαστική μεταφορά πόρων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα, η οποία είναι απαραίτητη για την κάλυψη των δημόσιων επιβαρύνσεων (Charlet, 2010). Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό ότι η φορολογία αποτελεί μία από τις βασικές πηγές εσόδων του δημόσιου τομέα που καλύπτουν τις δημόσιες δαπάνες.

Ο φόρος είναι μια υποχρεωτική εισφορά που επιβάλλεται στα άτομα από το κράτος για την κάλυψη των δαπανών που πραγματοποιούνται για κοινή χρήση. Στο πλαίσιο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ο φορολογικός τομέας μπορεί να ταξινομηθεί σε δύο μεγάλες κατηγορίες που βασίζονται στη φορολογική επιβάρυνση καθώς και στη σχέση μεταξύ φόρου και εισοδήματος.

Οι φόροι πρέπει να επιβάλλονται σους πολίτες λαμβάνοντας υπόψη διάφορα χαρακτηριστικά των φορολογουμένων. Το αντικείμενο του φόρου είναι γνωστό επίσης και ως φορολογική βάση. Το αντικείμενο του φόρου είναι του μέγεθος βάσει του οποίου υπολογίζεται το ποσό το οποίο θα πρέπει να πληρώσει ο φορολογούμενος. Το αντικείμενο του φόρου αποτελούν το εισόδημα, η περιουσία και τα έξοδα των φορολογουμένων.

Το πρόσωπο το οποίο είναι υποχρεωμένο να καταβάλλει τον φόρο είναι γνωστό ως υποκείμενος στο φόρο. Το πρόσωπο αυτό μπορεί να είναι είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο. Σε ότι αφορά το ποσό του φόρου, θα λέγαμε ότι αντιστοιχεί σε κάθε μονάδα φορολογικής βάσης και εκφράζεται σε ποσοστό και ονομάζεται φορολογικός συντελεστής (Σταματόπουλος και Καραβοκύρης, 2011).

1.2 Φορολογικές διακρίσεις

Η διάκριση των φόρων μπορεί να γίνει με διάφορα κριτήρια. Η βασική και πιο παραδοσιακή διάκριση είναι αυτή σε άμεσους και έμμεσους φόρους. Η διάκριση αυτή βασίζεται είτε στον τρόπο με τον οποίο συλλέγονται είτε στη φύση του φορολογικού

στοιχείου. Οι άμεσοι φόροι θεωρούνται ονομαστικοί. Αυτό σημαίνει ότι αναφέρονται σε ορισμένα πρόσωπα και επιβάλλονται στο εισόδημα ή την περιουσία του φορολογούμενου. Τέτοιοι φόροι περιλαμβάνουν τον φόρο εισοδήματος, τον φόρο κληρονομιάς, τον φόρο δωρεάς και γονικής παροχής, τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων, τον φόρο ακίνητης περιουσίας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα άμεσου φόρου είναι ο φόρο προστιθέμενης αξίας ο οποίος διασφαλίζεται και εισπράττεται με την ίδια διαδικασία άμεσων φόρων, δηλαδή με καταχωρημένους καταλόγους.

Αναλυτικότερα, ο φόρος προστιθέμενης αξίας επιβάλλεται στις παραδόσεις αγαθών και στην παροχή υπηρεσιών. Πρόκειται για μία φορολογητέα παράδοση αγαθού ή παροχής υπηρεσιών από υποκείμενο στον φόρο κατά την άσκηση οποιασδήποτε δραστηριότητας ασκείται από αυτόν. Αυτός είναι ένας φόρος που επιβάλλεται στην αξία που προσθέτουν οι κατασκευαστές σε κάθε στάδιο παραγωγής. Πρόκειται για φόρο κατανάλωσης αντί για εισόδημα (Clayton, 1995).

Αντιθέτως, οι έμμεσοι φόροι είναι εκείνοι που επιβάλλονται στα έσοδα που δαπανώνται και εισπράττονται όχι ονομαστικά αλλά με την ευκαιρία ορισμένων γεγονότων ή συναλλαγών. Αυτοί οι φόροι είναι δασμοί, τέλη χαρτοσήμου, ειδικοί φόροι κατανάλωσης και, γενικά, όλοι οι φόροι που δεν εισπράττονται στους καταλόγους αλλά στα τιμολόγια.

Ο φόρος εισοδήματος είναι ο φόρος που εισπράττεται στο στάδιο της παραγωγής ή στο στάδιο της απόκτησης του εισοδήματος. Συνεχίζοντας με τον φόρο ακίνητης περιουσίας, θα λέγαμε ότι πρόκειται για ένα φόρο που επιβάλλεται στα περιουσιακά στοιχεία ή στο κεφάλαιο. Η πιο κοινή μορφή περιστασιακών φόρων ιδιοκτησίας είναι οι φόροι επί κληρονομιών, δωρεών, γονικών παροχών. Η συστηματική φορολόγηση του κεφαλαίου είναι ο ετήσιος φόρος ιδιοκτησίας, ο οποίος θεωρείται ως ένα είδος συμπληρωματικού φόρου.

Η βάση του φόρου είναι η αξία που προσθέτει μία εταιρεία σε διάφορα προϊόντα που αγοράζει από άλλες επιχειρήσεις. Η βάση του φόρου σε αυτή την περίπτωση μπορεί να εκφραστεί ως διαφορά μεταξύ των εσόδων από πωλήσεις και του κόστους των υλικών, των υπηρεσιών, τα οποία η επιχείρηση αγόρασε από άλλες επιχειρήσεις και χρήσεις στη διαδικασία παραγωγής και διανομής.

Οι πολίτες μέσα από αυτόν τον τρόπο είναι αναγκασμένοι να κάνουν υλικές θυσίες για να συμβάλουν στη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού και την παροχή εξόδων όπως οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων, η εκπαίδευση, η υγεία, η εθνική άμυνα και άλλα. Η καταβολή των φόρων είναι απαραίτητη για την ύπαρξη και την ευημερία του πολίτη, ως άτομο στην κοινότητα.

Το φορολογικό όφελος είναι νομισματικό, έχει οριστικό χαρακτήρα και το αντικείμενο της παροχής είναι ιδιώτες Έλληνες πολίτες ή μη φυσικά και νομικά πρόσωπα. Η φορολογία ικανοποιείται από κρατικούς σκοπούς ή με άλλα λόγια από συλλογικές ανάγκες. Αυτό είναι φυσικό, καθώς ο φόρος δεν προορίζεται για σκοπούς εξοικονόμησης, αλλά για τη δημιουργία αυτών των συνθηκών για την αντιμετώπιση των κρατικών αναγκών, η οποία γίνεται με τη μετατροπή του φόρου σε δημόσια περιουσία.

1.3 Μορφές φορολογίας

Η φορολογία στις φορολογικές βάσεις επιβάλλεται με διάφορες μορφές. Συνήθως, στην κατανάλωση συναντάμε αναλογικούς φόρους συμβολαίων και ορισμένους φόρους ανά μονάδα προϊόντος (ειδικούς φόρους), ενώ η φορολόγηση της εργασίας ή του κεφαλαίου συνήθως έρχεται υπό μορφή αναλογικής ή προοδευτικής φορολογίας, αν και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης μπορεί να έχουν έναν ρυθμό λόγω κεφαλαιοποίησης με υψηλά εισοδήματα.

Ωστόσο, τόσο το νόμιμο επιτόκιο όσο και η αντίστοιχη φορολογική βάση, συμπεριλαμβανομένων πιθανών φορολογικών απαλλαγών ή εκπτώσεων, καθορίζουν την τελική ή πραγματική φορολογική επιβάρυνση. Ως εκ τούτου, εννοείται ότι η φορολογική νομοθεσία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο μέτρο που προβλέπει εξαιρέσεις, μειώσεις, εκπτώσεις κ.λπ.

Η πραγματική φορολογική επιβάρυνση καθορίζεται τελικά όχι μόνο από τους νόμιμους συντελεστές αλλά από τη συνδυασμένη επίδραση της νομοθεσίας στη φορολογική βάση και τη φορολογική υποχρέωση. Η επέκταση του ρυθμιστικού πλαισίου σε αυτές τις γραμμές συνήθως τείνει να καταστήσει το σύστημα πιο περίπλοκο και λιγότερο διαφανές.

Αυτά τα χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος, δηλαδή ο βαθμός προοδευτικότητας και κάλυψής του, μπορεί να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη

σταθεροποίηση της οικονομίας και στην άσκηση αντι-κυκλικών δυνάμεων. Αν και φαίνεται λογικό να υποθέσουμε ότι είναι πιο προοδευτικό το φορολογικό σύστημα, τόσο ισχυρότερος είναι ο αντι-κυκλικός χαρακτήρας του, που υποστηρίζει ότι ένα σύστημα ενιαίου φορολογικού συντελεστή μπορεί στην πραγματικότητα να ενισχύσει τους αυτόματους σταθεροποιητές.

1.4 Μετακύλιση των φόρων

Λέγοντας μετακύλιση του φόρου, εννοούμε την μετάθεση του συγκεκριμένου φόρου από τον ιδιωτικό τομέα στον οποίο επιβάλλεται αρχικά, σε έναν άλλον ιδιωτικό τομέα. Η μετάθεση μπορεί να γίνει με την αναπροσαρμογή των όρων. Οι συγκεκριμένοι όροι αναφέρονται στο πρόσωπο που είναι υποχρεωμένο να καταβάλει το φόρο στο δημόσιο και πραγματοποιεί συναλλαγές με τον ιδιωτικό τομέα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο φόρος που επιβάλλεται στους παραγωγούς ενός προϊόντος και θα καταβληθεί στην αρμόδια υπηρεσία.

Οι παραγωγοί θα επιδιώξουν μετά την επιβολή του φόρου να αυξήσουν την τιμή του προϊόντος και να μεταβιβάσουν το φόρο στους χονδρέμπορους, οι οποίοι με τη σειρά τους θα τον μεταβιβάσουν στους λιανοπωλητές και οι τελευταίοι στους τελικούς καταναλωτές. Ωστόσο, οι τελικοί καταναλωτές, θα αντιδράσουν και θα προσπαθήσουν να μεταβιβάσουν ένα μέρος του φόρου στους παραγωγούς έτσι ώστε να μειώσουν την κατανάλωση του συγκεκριμένου προϊόντος. Με τον τρόπο αυτό θα αναγκάσουν τους λιανοπωλητές, τους χονδρέμπορους ή τους παραγωγούς του προϊόντος να απορροφήσουν ένα μέρος του φόρου.

Με τον μηχανισμό των τιμών λοιπόν, θα μπορέσουν να συμβούν όλα τα προαναφερθέντα, γιατί ο φόρος που έχει επιβληθεί θα οδηγήσει σε μείωση της τιμής του προϊόντος και σε μείωση των αμοιβών συντελεστών και των κερδών των επιχειρήσεων, που απασχολούνται στην παραγωγή του αγαθού. Έτσι ο φόρος θα θέσει σε κίνηση μια διαδικασία αναπροσαρμογών, της οποίας το τελικό αποτέλεσμα δεν μπορεί να προβλεφθεί εύκολα.

Ωστόσο, στη νέα αυτή κατάσταση που δημιουργείται, τα πρόσωπα που είναι υποχρεωμένα σε καταβολή φόρου εισοδήματος στο δημόσιο, έχουν καταφέρει με τον τρόπο αυτόν να μετακυλήσουν ένα μέρος ή και ολόκληρο μέρος του ποσού του φόρου σε ιδιωτικούς φορείς. Η μετακύλιση αυτή διακρίνεται συνήθως προς τα μπρος ή μπορεί να είναι και μετακύλιση προς τα πίσω.

Αναλυτικότερα, η μετακύλιση προς τα εμπρός μπορεί να υπάρξει όταν ο φόρος μεταφέρεται στους τελικούς καταναλωτές των προϊόντων με αύξηση των τιμών τους. Αντίθετα, η μετακύλιση προς τα πίσω μπορεί να συμβεί όταν ο φόρος μεταβιβάζεται στους κατόχους των παραγωγικών συντελεστών με μείωση των καθαρών αμοιβών τους. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο βαθμός μετακύλισης των διάφορων κατηγοριών των φόρων, έχει ιδιαίτερη σημασία από άποψη οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, καθώς από αυτόν εξαρτώνται οι κυριότερες επιδράσεις των φόρων (Γεωργακόπουλος, 1997).

1.5 Φορολογική βάση

Η φορολογική βάση αποτελεί ένα μέγεθος με βάση το οποίο υπολογίζεται η φορολογική υποχρέωση, δηλαδή εκφράζει το ποσό του φόρου που πρέπει να καταβάλλει ο φορολογούμενος. Ως φορολογική βάση μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε χαρακτηριστικό γνώρισμα των φορολογουμένων, οικονομικό ή και μη οικονομικό. Στις σημερινές μέρες, ως φορολογική βάση χρησιμοποιούνται συνήθως διάφορα οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογουμένου, όπως το εισόδημα, η περιουσία και η καταναλωτική δαπάνη.

Σε θεωρητικό επίπεδο υπάρχει σημαντική διαμάχη σχετικά με το ποιο στοιχείο αποτελεί την καλύτερη βάση για τον υπολογισμό των φόρων και οδηγεί σε δικαιότερη κατανομή της επιβάρυνσης τους. Από τους περισσότερους θεωρητικούς γίνεται δεκτό ότι το εισόδημα πρέπει να χρησιμοποιείται ως βάση για τον υπολογισμό της φορολογικής υποχρέωσης, επειδή αποτελεί τη δυνατότητα των φορολογουμένων να συμβάλλουν στη χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών.

Ωστόσο, θα πρέπει να χρησιμοποιείται συμπληρωματικά και η περιουσία. Αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι εάν έχουμε δύο φορολογούμενους με το ίδιο εισόδημα, αλλά ο ένας έχει περιουσία και ο άλλος δεν έχει, ο πρώτος μπορεί να συμβάλλει περισσότερο στη χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών.

Αντιθέτως, υπάρχουν και ορισμένοι θεωρητικοί που υποστηρίζουν την άποψη ότι θα πρέπει η καταναλωτική δαπάνη να χρησιμοποιείται πρωτίστως ως βάση για τον υπολογισμό της φορολογικής υποχρέωσης των πολιτών. Στη φορολογική βάση μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην πράξη τρία οικονομικά χαρακτηριστικά των φορολογούμενων δηλαδή το εισόδημα, η περιουσία και η δαπάνη (Γεωργακόπουλος, 1997).

1.6 Το φορολογικό βάρος και η δίκαιη κατανομή του

Οι φόροι αποτελούν μονομερείς παροχές των ιδιωτικών φορέων στο κράτος, διότι δεν αντισταθμίζονται από την ειδική αντιπαροχή του κράτους στους ιδιωτικούς φορείς, ανάλογα με το ύψος της παροχής του καθενός. Οι φόροι επιβαρύνουν τους ιδιωτικούς φορείς. Η επιβάρυνση αυτή είναι γνωστή ως φορολογικό βάρος. Το φορολογικό βάρος είναι το κόστος της δωρεάν παροχής των δημόσιων αγαθών και χρηματοδότησης των άλλων δραστηριοτήτων των δημόσιων φόρων.

Ωστόσο, ένα βασικό πρόβλημα που απασχολεί τους υπεύθυνους είναι ο τρόπος της δίκαιης κατανομής του φορολογικού βάρους μεταξύ των πολιτών. Μέσα από αυτόν τον προβληματισμό δημιουργούνται δύο βασικά προβλήματα που είναι η αναφορά στον ορισμό της δίκαιης κατανομής του φορολογικού βάρους και η εξεύρεση των κατάλληλων κριτηρίων με βάση τα οποία πρέπει να επιβάλλονται οι φόροι, ώστε η κατανομή του φορολογικού βάρους να είναι δίκαιη.

Αναφορικά με το πρώτο πρόβλημα υπάρχει η άποψη ότι στις δημοκρατικά οργανωμένες κοινωνίες, η κατανομή του φορολογικού βάρους θεωρείται δίκαιη όταν ανταποκρίνεται στις γενικά παραδεκτές αντιλήψεις του κοινωνικού συνόλου για την κοινωνική δικαιοσύνη. Τέτοια μπορεί να είναι η κατανομή του φορολογικού βάρους όταν ανταποκρίνεται σε δύο βασικές αρχές, την αρχή της οριζόντιας φορολογικής ισότητας και την αρχή της κάθετης φορολογικής ισότητας.

Η αρχή της οριζόντιας φορολογικής ισότητας ικανοποιείται όταν οι πολίτες που αντιμετωπίζουν τις ίδιες συνθήκες, βιώνουν την ίδια φορολογική μεταχείριση. Αντιθέτως, η αρχή της κάθετης φορολογικής ισότητας ικανοποιείται όταν οι πολίτες, που βρίσκονται κάτω από διαφορετικές συνθήκες έχουν διαφορετική φορολογική μεταχείριση. Για να μπορέσει να λειτουργήσει ωστόσο μία από τις προηγούμενες αρχές, θα πρέπει να τεθούν τα κριτήρια για να καθοριστεί ο τρόπος με τον οποίο θα αποφασιστεί πότε δύο πολίτες βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες για φορολογικούς σκοπούς και πότε όχι.

Αρκετοί είναι οι παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωση των κανόνων της φορολογικής δικαιοσύνης, μερικοί από τους πιο σημαντικοί είναι:

- Η φοροδοτική ικανότητα του πολίτη
- Η καθολικότητα του φόρου
- Ο διαφορισμός της φορολογητέας ύλης

- Η αποφυγή της διπλής φορολογίας
- Η αναλογικότητα ή προοδευτικότητα του φόρου
- Ο προσωπικός ή πραγματικός χαρακτήρας του φόρου
- Το αφορολόγητο ελάχιστο όριο συντήρησης κ.α.

Σύμφωνα με την αρχή της καθολικότητας οι πολίτες πρέπει να πληρώνουν φόρο, ανεξαρτήτως εάν είναι Έλληνες ή αλλοδαποί που ζουν στο εξωτερικό. Παρ' όλα αυτά θα πρέπει να επισημανθεί ότι στα φτωχά κοινωνικά στρώματα τα οποία διακατέχονται από χαμηλά εισοδήματα, μπορεί να γίνει κάποια εξαίρεση, η οποία είναι στην ευχέρεια της εκάστοτε κυβέρνησης και χώρας κάθε φορά. Ένα άλλο χαρακτηριστικό που δημιουργεί το συναίσθημα της φορολογικής δικαιοσύνης στους πολίτες είναι ο διαχωρισμός των εισοδημάτων ανάλογα με την πηγή προέλευσής τους.

Για τον σκοπό αυτό, έχουν δημιουργηθεί ορισμένες απαλλαγές, οι οποίες παρέχονται από τα σύγχρονα φορολογικά συστήματα. Επίσης, για την επίλυση του προβλήματος της διπλής φορολογίας, το σημερινό ελληνικό φορολογικό σύστημα προσδιορίζει το υποκείμενο του φόρου με βάση το κριτήριο του τόπου στον οποίο προκύπτει το εισόδημα και με βάση το κριτήριο της κατοικίας του υποκειμένου του φόρου.

Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι ισχύει η αρχή της φορολογίας του εισοδήματος στην πηγή και η αρχή της φορολογίας του εισοδήματος στην κατοικία. Συνεπώς, εάν κάποιος έχει μόνιμη κατοικία στην Ελλάδα και αποκτά εισοδήματα στο εξωτερικό, τότε θα πρέπει με βάση το νόμο αυτό να φορολογείται και στην Ελλάδα άσχετα αν φορολογήθηκε και στο κράτος που δημιουργήθηκε το εισόδημα. Με τον τρόπο αυτό όμως θα είχαμε διπλή φορολογία.

Έτσι τα κράτη για να αποφύγουν τη διπλή φορολογία και να διευκολύνουν τη διεθνή κίνηση κεφαλαίων υπογράφουν μεταξύ τους διμερείς συμβάσεις αποφυγής της διπλής φορολογίας. Για την εφαρμογή των συμβάσεων εφαρμόζονται δύο μέθοδοι. Η μέθοδος της πιστοποίησης και η μέθοδος της επιστροφής.

Ο προσωπικός χαρακτήρας του φόρου θα πρέπει να συνδέεται με τον κανόνα της φορολογικής δικαιοσύνης και να λαμβάνει υπόψη του τη φοροδοτική ικανότητα και τη προσωπική κατάσταση του φορολογουμένου. Αναλυτικότερα, ο προσωπικός φόρος είναι δικαιότερος από τον πραγματικό. Ωστόσο, η συνολική οικονομική κατάσταση του φορολογουμένου έχει το μειονέκτημα ότι πρέπει να υπάρχει καλή

οργάνωση του κράτους και έμπειρο προσωπικό που θα εκτιμήσουν την περιουσία. Στην Ελλάδα προσωπικός φόρος είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο φόρος κληρονομιών και δωρεών ενώ πραγματικός φόρος είναι ο φόρος εισοδήματος των νομικών προσώπων (Γκίνογλου, 2004).

1.7 Αποτελέσματα της φορολογίας

Η φορολογία διαδραματίζει τρεις βασικούς ρόλους στην οικονομία: παρέχει έσοδα στην κυβέρνηση για την εκτέλεση των καθηκόντων της, επηρεάζει την κατανομή πόρων με διάφορους τρόπους, οι γεωγραφικές περιοχές, οι τομείς και οι βιομηχανίες της οικονομίας κλπ.) και (ανα) διανέμει εισόδημα και πλούτο. Ένα ιδανικό φορολογικό σύστημα θα δημιουργούσε επαρκή έσοδα με ελάχιστες στρεβλώσεις, δηλαδή ανεπιθύμητες αποκλίσεις από την ισορροπία της αγοράς, στην κατανομή των πόρων, επιφέροντας οτιδήποτε θεωρείται δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος.

Ωστόσο, πρέπει να έχουμε κατά νου ότι η φορολογία είναι μόνο μέρος της συνολικής δημοσιονομικής πολιτικής. Οι κυβερνητικές δαπάνες επηρεάζουν επίσης την κατανομή των πόρων και τη διανομή τόσο του νομισματικού όσο και του μη νομισματικού εισοδήματος. Αυτό συνεπάγεται ότι τα τελικά αποτελέσματα της δημοσιονομικής πολιτικής πρέπει να αξιολογούνται εν συνεχεία μετά την ολοκλήρωση του κύκλου των αποτελεσμάτων της.

Υπό αυτή την έννοια, η φορολογία των προσωπικών εισοδημάτων, για παράδειγμα, δεν μπορεί να αναδιανείμει εκτεταμένα το εισόδημα και, ωστόσο, το καλύτερο μέρος των εσόδων που παράγει μπορεί να είναι οι μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος. Αυτό, φυσικά, θα μπορούσε να λειτουργήσει αντίστροφα. Ως εκ τούτου, οι πολιτικές δαπανών και φορολογίας θα πρέπει να κριθούν συνολικά.

Εάν λάβουμε υπόψη τα παραπάνω, τότε οι φορολογικές πολιτικές θα πρέπει να κριθούν τόσο ατομικά, όσο και στο συνολικό φορολογικό σύστημα. Προκειμένου να εκτιμηθούν οι φορολογικές πολιτικές, πρέπει να χρησιμοποιηθούν υγιή κριτήρια που έχουν νόημα. Τα κριτήρια που εφαρμόζονται δεν είναι νέα στη βιβλιογραφία, είναι καλά καθιερωμένοι και ευρέως χρησιμοποιούμενοι δείκτες, αρκετά απλοί για να τους κατανοήσουν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής, χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητά τους. Ως εκ τούτου, οι κύριοι δείκτες που χρησιμοποιούνται είναι οι εξής:

- **Επάρκεια των εσόδων**

Μια προφανής επιλογή είναι η αναλογία του ποσού των εσόδων προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). Όσο υψηλότερη είναι η αναλογία, τόσο πιο εύκολη είναι η χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών. Εναλλακτικά, μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει τα φορολογικά έσοδα σε δείκτες δημοσίων δαπανών, δείχνοντας το μερίδιο των δημόσιων δαπανών που χρηματοδοτούνται από τους φόρους.

Ο λόγος των φορολογικών εσόδων προς τα συνολικά έσοδα μπορεί επίσης να μας δώσει πληροφορίες σχετικά με την επάρκεια των φορολογικών εσόδων, υπό την έννοια ότι αποτελεί επίσης δείκτη της εξάρτησης της χρηματοδότησης από τους φόρους. Υπάρχουν επίσης συμπληρωματικοί δείκτες, όπως ο Implicit Tax Rate (ITR) και το μερίδιο μιας συγκεκριμένης φορολογίας στα συνολικά φορολογικά έσοδα.

Τα ITR, κατασκευασμένα και χρησιμοποιούμενα, μεταξύ άλλων, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι απλώς τα ποσοστά των φορολογικών εσόδων στη φορολογική τους βάση, όπως για παράδειγμα τα έσοδα από τους φόρους κατανάλωσης έναντι της κατανάλωσης. Οι νόμιμοι φορολογικοί συντελεστές μπορούν να παρέχουν πληροφορίες για την αποτελεσματικότητα της συλλογής εσόδων, δηλαδή σε ποιο βαθμό υπάρχουν ανεπάρκειες ή κενά στο σύστημα που επιτρέπουν τη μη είσπραξη εσόδων ή παρέχουν περιθώρια για φορολογικές απαλλαγές.

- **Κατανομή των πόρων**

Οι νόμιμοι συντελεστές και η φορολογική νομοθεσία γενικά, καθώς και οι ITRs, μπορούν να παράσχουν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος της φορολογικής επιβάρυνσης μεταξύ παραγόντων παραγωγής, κυρίως εργασίας και κεφαλαίου, βιομηχανιών ή περιφερειών. Ωστόσο, η χρήση τέτοιων δεικτών προϋποθέτει έναν κανόνα ως προς τη «σωστή» σχέση μεταξύ των διαφόρων φορολογικών συντελεστών.

Επειδή κανένας τέτοιος κανόνας δεν μπορεί να οριστεί εκ των προτέρων και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αποκλίσεις από την πλασματική ισορροπία της αγοράς μπορεί να είναι είτε επιθυμητές είτε ως επακόλουθο σκόπιμων κυβερνητικών πολιτικών, θα ήταν αρκετά αυθαίρετο να χρησιμοποιούμε οποιοδήποτε μέτρο της βέλτιστης κατανομής των πόρων μετά από φόρους.

Υπάρχουν αρκετοί δείκτες στη βιβλιογραφία που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την κατανομή του εισοδήματος, όπως ο συντελεστής Gini, ο δείκτης S80 / S20, οι δείκτες "κινδύνου φτώχειας" κλπ. Αυτό που είναι σημαντικό στην περίπτωση αυτή

είναι η σύγκριση των δεικτών "πριν" και "μετά", έτσι ώστε να μπορεί να αξιολογηθεί ο αναδιανεμητικός αντίκτυπος των φορολογικών πολιτικών ή των πολιτικών δαπανών.

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να γίνει ειδική αναφορά σε δύο σημαντικές πτυχές της φορολογίας. Πιο συγκεκριμένα αυτές αφορούν την κατανομή των πόρων και τον αντίκτυπό τους στην ανάπτυξη.

α) Η επίδραση "εξαφάνισης"

Η πρώτη πτυχή αφορά την κατανομή πόρων μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα και το γνωστό φαινόμενο "crowding-out". Συχνά εκφράζεται ως καταγγελία ότι το φορολογικό βάρος εμποδίζει τις επενδύσεις. Πρόκειται για ένα μοντέλο ιδανικής οικονομίας ανταγωνισμού, όπου ορισμένοι επενδύουν τα κεφάλαιά τους ενώ άλλοι παρέχουν το εργατικό τους δυναμικό.

Εάν κάθε εργάτης έπρεπε να λαμβάνει λιγότερα εισοδήματα από κάθε επιχειρηματία και οι εργαζόμενοι αποτελούν την πλειοψηφία του πληθυσμού, τότε η κατανομή του εισοδήματος δεν είναι ίση. Ωστόσο, ο πληθυσμός έχει τις δικές του απόψεις για την ισότητα.

β) Ο φορολογικός ανταγωνισμός εναντίον της φορολογικής

Εννοιολογικά, όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός φορολογικής εναρμόνισης, τόσο χαμηλότερος είναι ο φορολογικός ανταγωνισμός. Ως εκ τούτου, η κινητικότητα των φορολογικών βάσεων, όπως το κεφάλαιο, αναμένεται να συρρικνωθεί ή, με μεγαλύτερη ακρίβεια, να εξαρτάται όλο και περισσότερο από άλλους παράγοντες ανταγωνισμού.

Ως εκ τούτου, προβλέπεται φορολογική εναρμόνιση για την κατάργηση της φορολογίας ως παράγοντα στρέβλωσης του ανταγωνισμού. Εάν η φορολογική εναρμόνιση καθοριζόταν σε υψηλά επίπεδα φορολογίας, θα σήμαινε πρακτικά την επιβολή μεγάλων κυβερνητικών τομέων. Αυτό, με τη σειρά του, θα δημιουργούσε το φαινόμενο "crowding-out. Επιπλέον, οι καθιερωμένες κυβερνήσεις δεν θα δεχτούν μικρότερα κράτη, διότι αυτό θα συνεπαγόταν λιγότερη φορολογική και συνεπώς πολιτική επιρροή στο εκλογικό σώμα.

Η αυξανόμενη ψηφιοποίηση της οικονομίας μας, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη παγκοσμιοποίηση, έχει τη δυνατότητα να αλλάζει μόνιμα τον τρόπο με τον οποίο

εργαζόμαστε και ζούμε. Επιπλέον, η Ευρώπη γερνά γρήγορα και θα είναι η "παλαιότερη" περιοχή στον κόσμο μέχρι το 2030. Όλα αυτά είναι πιθανό να έχουν ουσιαστική επίδραση στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και στις ικανότητές μας να μοιραζόμαστε τα οφέλη της προόδου.

Η φορολογική πολιτική διαδραματίζει ένα ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομίας και της κοινωνίας μας, ενθαρρύνοντας τις επενδύσεις, υποστηρίζοντας την απασχόληση, μετριάζοντας τις ανισότητες ή διασφαλίζοντας ότι όλοι οι φορολογούμενοι συμβάλλουν στο δίκαιο μερίδιο τους. Ο «βέλτιστος» σχεδιασμός συνεπάγεται τη συνεκτίμηση των συμψηφισμών και καθιστά αναγκαία την ιεράρχηση των στόχων ανάλογα με τις ειδικές καταστάσεις και τις επιλογές των κρατών μελών. Για να εξασφαλιστεί η νομιμοποίησή της, η δημόσια αγορά είναι καθοριστική για τις φορολογικές μεταρρυθμίσεις.

Κεφάλαιο 2

2.1 Το δημόσιο χρέος της ελληνικής οικονομίας

Σε κάθε έτος, η κυβέρνηση έχει κάποια έσοδα, από φόρους, και κάποιες δαπάνες όπως είναι η πληρωμή των δημοσίων υπαλλήλων. Εάν οι δαπάνες είναι υψηλότερες από τα έσοδα, τότε η κυβέρνηση έχει έλλειμμα και πρέπει να δανειστεί. Αυτό δημιουργεί χρέος. Επιπλέον, αν η κυβέρνηση έχει συσσωρεύσει χρέος σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, επειδή είχε ελλείμματα κατά τη διάρκεια αυτών των ετών, τότε ένα έλλειμμα κατά το τρέχον έτος αυξάνει περαιτέρω το χρέος.

Η σχέση μεταξύ χρέους και ελλείμματος πηγαίνει και προς δύο κατευθύνσεις: όχι μόνο ένα έλλειμμα σε ένα δεδομένο έτος αυξάνει το χρέος που έχει συσσωρευτεί κατά τα προηγούμενα έτη, αλλά και το χρέος που έχει συσσωρευτεί έναντι προηγούμενων ετών αυξάνει το έλλειμμα κατά το τρέχον έτος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι πληρωμές τόκων για το χρέος αυτό που έχουν συσσωρευτεί κατά τα προηγούμενα έτη είναι μια δαπάνη κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, και προστίθεται στο έλλειμμα εκείνου του έτους.

Τα υψηλά ελλείμματα στη δεκαετία του 1980 οδήγησαν σε δραματική αύξηση του χρέους: από 26% του ΑΕΠ το 1980, το χρέος αυξήθηκε στο 71% του ΑΕΠ το 1990. Το χρέος αυξήθηκε περαιτέρω κατά τη διάρκεια των επόμενων δύο δεκαετιών. Σε σύγκριση με τη δεκαετία του 1970, η κατανάλωση αυξήθηκε σημαντικά κατά τη δεκαετία του '80 και οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά περίπου το ίδιο ύψος (8% του ΑΕΠ).

Αυτό σημαίνει ότι οι πολίτες καταναλώνουν περισσότερο, ενώ λιγότερα δαπανώνται για παραγωγικές επενδύσεις, όπως για εργοστάσια και αυτοκινητόδρομους. Και τα δύο αποτελέσματα προκλήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τη δραστική αύξηση του δημόσιου χρέους κατά τη δεκαετία του '80, και από τον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση δαπάνησε τα χρήματα που δανείστηκε. Πράγματι, λιγότερο από το 25% των χρημάτων δαπανήθηκαν για παραγωγικούς σκοπούς επενδύσεις και δημόσιες υποδομές.

Το μεγαλύτερο μέρος δαπανήθηκε αντί για αύξηση του μισθού του δημόσιου τομέα, δηλαδή περισσότερους δημόσιους υπαλλήλους και υψηλότερους μισθούς και υψηλότερες συντάξεις (Rapanos, 2009). Οι αποδέκτες των χρημάτων της κυβέρνησης

αύξησαν την κατανάλωσή τους ανταποκρινόμενοι στις ανάγκες τους και στα υψηλότερα εισοδήματα και αυτό εξηγεί την αυξημένη κατανάλωση.

Ωστόσο, οι επενδύσεις μειώθηκαν επειδή υπήρχαν λιγότερες ιδιωτικές αποταμιεύσεις για τη χρηματοδότησή τους. Πράγματι, η κυβέρνηση δανείστηκε με την πώληση ομολόγων σε Έλληνες πολίτες, οι οποίοι ήταν σε ισχύ διαιρώντας τις αποταμιεύσεις τους μεταξύ ομολόγων που εκδίδει η κυβέρνηση και ομολόγων που εκδίδονται από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, λιγότερες εξοικονομήσεις ήταν διαθέσιμες για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Και δεδομένου ότι τα περισσότερα από τα χρήματα που η κυβέρνηση αντλούσε από την αύξηση μέσω της έκδοσης ομολόγων, παρ' όλα αυτά τα έσοδα αυτά δεν δαπανήθηκαν για τις δημόσιες υποδομές, με αποτέλεσμα οι παραγωγικές επενδύσεις από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα να μειωθούν.

Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας, που ορίζεται ως το οφειλόμενο χρηματικό ποσό σε αλλοδαπούς, ήταν 82,5% του ΑΕΠ το 2009 (Cabral 2010). Αυτό είναι ένα μεγάλο ποσό: για παράδειγμα, είναι περίπου είκοσι φορές η ετήσια δαπάνη της Ελλάδας για την εκπαίδευση.

Μια χώρα συσσωρεύει το εξωτερικό χρέος όταν ο κυβερνητικός ή ο ιδιωτικός τομέας, δηλαδή όταν οι επιχειρήσεις και οι πολίτες δανείζονται από αλλοδαπούς. Στην Ελλάδα, ο ιδιωτικός τομέας δεν δανείστηκε στο εξωτερικό από τους αλλοδαπούς. Οι Έλληνες πολίτες αρκούσαν για να καλύψουν τα δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα. Ο εξωτερικός δανεισμός έγινε αντί της κυβερνήσεως. Πράγματι, το εξωτερικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας, που ονομάζεται "δημόσιο χρέος" μέρος του εξωτερικού χρέους που συσσωρεύτηκε από την κυβέρνηση, ήταν 89% του ΑΕΠ το 2009.

Έτσι, το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας συμπίπτει ουσιαστικά με το εξωτερικό δημόσιο χρέος. Όταν μία χώρα δανείζεται από αλλοδαπούς, καταναλώνει περισσότερο από ό, τι παράγει. Επιπλέον, η κατανάλωση προέρχεται από εισαγωγές, τις οποίες η χώρα μπορεί να αγοράσει από αλλοδαπούς με τα χρήματα που δανείζεται από αυτούς.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, αυτό σημαίνει ότι οι πολίτες κατανάλωναν τα εισαγόμενα αγαθά με χρήματα που η κυβέρνησή τους είχε βρει με δανεισμό από αλλοδαπούς. Τα δανεισμένα χρήματα κυλούσαν από την κυβέρνηση στους πολίτες μέσω διαφόρων καναλιών, όπως είναι οι μισθοί που καταβάλλονται στους δημόσιους

υπαλλήλους, οι πληρωμές προς τους πολίτες, οι συντάξεις που καταβάλλονται στους συνταξιούχους και άλλα.

2.2 Το Ελληνικό φορολογικό σύστημα

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα εξακολουθεί να έχει εγγενείς αδυναμίες ετών λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης σε αντίσταση που συναντούσε κάθε προσπάθεια μεταρρύθμισης. Τις τελευταίες δεκαετίες, οι κυβερνήσεις και οι ομάδες πίεσης δημιούργησαν ένα πολύ περίπλοκο και αδιαφανές σύστημα το οποίο δεν υποστήριξε την αμεροληψία και την ανάπτυξη της χώρας, αλλά συγκεκριμένες πολιτικές ομάδες που είχαν μεγαλύτερη επιρροή.

Για πολλά χρόνια δεν υπήρχαν θετικές ενδείξεις για αλλαγή. Κάθε προσπάθεια που πραγματοποιήθηκε χωρίς πολιτική βούληση ήταν άκαρπη και εξαιτίας της αντίστασης που συνάντησε, καταδικάστηκε σε αποτυχία. Η οικονομική κρίση που ξέσπασε και η ανάγκη για την απόκτηση επαρκούς ποσού εσόδων έδειξε ότι μια φορολογική μεταρρύθμιση ήταν απαραίτητη αφού αποτελούσε βασική παράμετρο για την προώθηση της ανάπτυξης και τη συλλογή επαρκών εσόδων, έτσι ώστε η Ελλάδα να εξοφλήσει το χρέος της.

Ο συνολικός λόγος φορολογίας προς το ΑΕΠ της Ελλάδας ανήλθε σε 33,7% το 2012 (η Ελλάδα κατέλαβε την τάξη 17 μεταξύ των ΕΕ-28), αρκετά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-28 (39,4%). Αυτός είναι ένας από τους χαμηλότερους δείκτες φόρου προς ΑΕΠ για τις χώρες της ζώνης του ευρώ, όπου η μέση αξία ανέρχεται στο 40,4% (European Commission, 2018a).

Τα έσοδα από τους έμμεσους φόρους αντιστοιχούν στο 12,7% του ΑΕΠ, ενώ οι κοινωνικές εισφορές παρέχουν 10,8% του ΑΕΠ από πλευράς εσόδων. Ο μέσος όρος της ΕΕ-28, ο οποίος ανέρχεται σε 13,6% του ΑΕΠ, στην Ελλάδα οι έμμεσοι φόροι παίζουν περισσότερο σημαντικό ρόλο από τους άμεσους φόρους. Αναλυτικότερα, ο μέσος όρος της ΕΕ-28 (10,2% έναντι 13,2%), με την Ελλάδα στην 16η θέση στην ΕΕ-28.

Τα έσοδα από τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων αντιπροσωπεύουν το 6,9% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με το 2006 μέσο όρο της ΕΕ-28, δηλαδή 9,4% του ΑΕΠ. Λίγο περισσότερο από τα δύο τρίτα των εσόδων, περίπου 67,2 % του συνόλου, ρέουν στην κεντρική κυβέρνηση, ενώ τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης λαμβάνουν σχεδόν

όλο το υπόλοιπο ποσό. Η τοπική κυβέρνηση εισπράττει μόνο ένα περιορισμένο μερίδιο της συνολικής φορολογίας, ύψους 0,7% του ΑΕΠ.

Το ελληνικό δίκαιο ορίζει τέσσερις κατηγορίες φορολογητέων εισοδημάτων. Έσοδα από

- μισθούς και συντάξεις,
- επιχειρηματική δραστηριότητα,
- κεφάλαιο και
- κέρδη από μεταφορές κεφαλαίου.

Για τα φορολογητέα εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις, υπάρχουν τρεις φορολογικές κλίμακες, με φόρο από 22% σε 42% (εφαρμόζεται άνω των 42 000 ευρώ) (4). Για φορολογητέο εισόδημα έως 21.000 ευρώ, υπάρχει έκπτωση φόρου 2.100 ευρώ, η οποία περιορίζεται στο μέγεθος της υποχρέωσης (European Commission, 2018a).

Για έσοδα άνω των 21.000 ευρώ, η πίστωση μειώνεται κατά 100 ευρώ ανά 1.000 ευρώ ενώ δεν χορηγείται πίστωση για φορολογητέα έσοδα πέραν των 42.000 ευρώ. Το 2011, οι αποζημιώσεις καταργήθηκαν και έκτοτε υπήρχαν μόνο πιστώσεις φόρου. Οι πιστώσεις φόρου εξακολουθούν να χορηγούνται για ιατρικά έξοδα, αναπηρίες άνω του 67% και ορισμένα δώρα και δωρεές.

Οι κοινωνικές εισφορές των αυτοαπασχολούμενων, οι οποίοι προηγουμένως ήταν εν μέρει εκπιπτέες (10%) από τον φόρο, τώρα θεωρούνται ως έξοδα των αυτοαπασχολούμενων, οι οποίες αφαιρούνται πλήρως από το ακαθάριστο εισόδημα. Τα έσοδα από ενοίκια ακινήτων υπόκεινται σε φόρο 11% μέχρι ποσού 12. 000 ευρώ και σε ποσοστό 33% για το πλεόνασμα.

Στην περίπτωση μεταβιβάσεων ακινήτων, το κεφαλαιακό κέρδος αποπληθωρίζεται βαθμιαία βάσει των συντελεστών ανάλογα με τα έτη εκμετάλλευσης. Ο νόμος περί μεταρρύθμισης χορηγεί απαλλαγή για κεφαλαιουχικά κέρδη έως 25.000 ευρώ που προέρχονται από τη μεταβίβαση μιας ενιαίας ιδιοκτησίας που κρατείται για τουλάχιστον 5 έτη.

2.3 Διάρθρωση της φορολογίας στην Ελλάδα και σύγκριση με την Ευρωπαϊκή Ένωση

Το επίπεδο φορολογίας αντανακλά σε μεγάλο βαθμό τις κοινωνικές επιλογές όσον αφορά τα φορολογικά έσοδα και τις δημόσιες δαπάνες. Υπάρχουν ελλιπή στοιχεία σχετικά με τον αντίκτυπο του συνολικού επιπέδου φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη. Από το 2010, τα συνολικά φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) αυξήθηκαν στα περισσότερα κράτη μέλη. Ωστόσο, το επίπεδο της συνολικής φορολογίας διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Το 2016, ο λόγος φόρου προς ΑΕΠ κυμαινόταν μεταξύ 46,4% στη Δανία και 23,3% στην Ιρλανδία.

Όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα 1, το μερίδιο των εσόδων από τον φόρο κατανάλωσης ως μέρος των συνολικών φορολογικών εσόδων παρέμεινε λίγο-πολύ σταθερό τα τελευταία 15 χρόνια. Το μερίδιο των φόρων εργασίας αυξήθηκε κατά την περίοδο από το 2000 έως το 2010 και μειώθηκε και πάλι τα επόμενα έξι χρόνια και έφθασε περίπου στο ίδιο επίπεδο με το 2000. Αντίθετα, το μερίδιο της φορολογίας κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένης της φορολογίας εταιρειών, μειώθηκε από το 2000 έως το 2010 και ξανά αυξήθηκε μετά.

Το συνολικό ύψος των φορολογικών εσόδων (ως% του ΑΕΠ) μειώθηκε οριακά σε σύγκριση με το 2000 και το 2010 - μετά από μια σταδιακή αύξηση μέχρι το 2008 και μια πτώση μετά την κρίση. Μετά την οικονομική ανάκαμψη, τα φορολογικά έσοδα της ΕΕ-28 (ως ποσοστό του ΑΕΠ) αυξάνονται και πάλι από το 2011 και φτάνουν στο 38,9% του ΑΕΠ το 2016.

Διάγραμμα 1 - Τα φορολογικά έσοδα ΕΕ-28, 2000, 2010, 2016

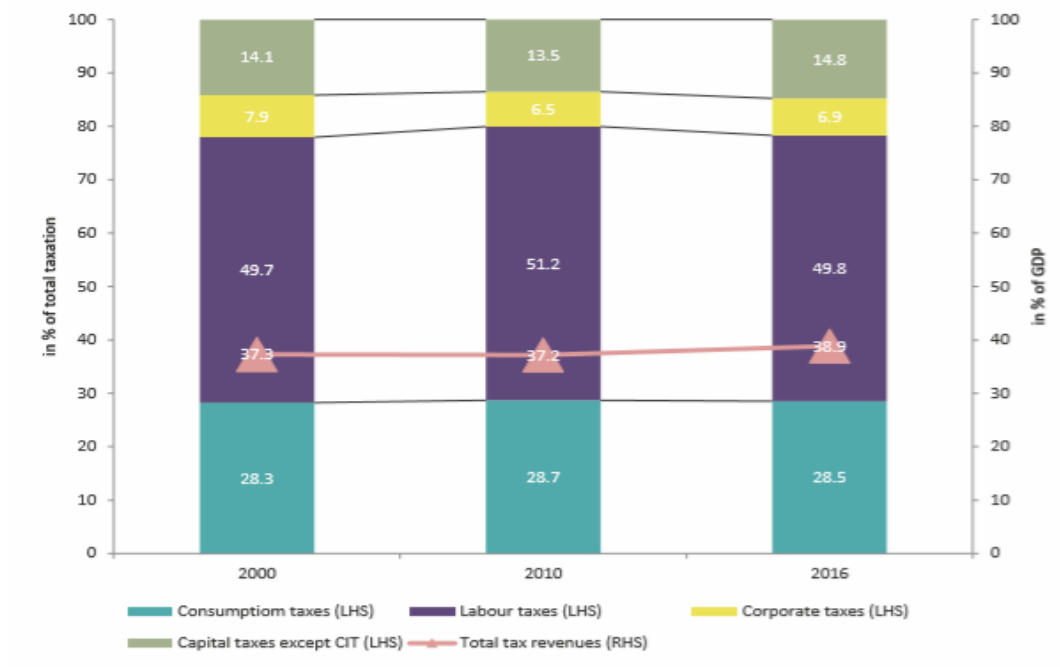

Πηγή European Commission (2018a)

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2, ο μέσος όρος των υψηλότερων επιτοκίων φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στην ΕΕ-28 ήταν σε συνεχή μείωση μέχρι το 2009. Το 2010 ήταν το πρώτο έτος μετά από περισσότερο από μια δεκαετία, κατά το οποίο περισσότερα κράτη μέλη αύξησαν τα επιτόκια. Από τότε ο μέσος όρος ήταν σχετικά σταθερός.

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2, τα υψηλότερα επιτόκια φόρου εισοδήματος (CIT) μειώθηκαν σταθερά στην Ευρωπαϊκή Ένωση τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η μείωση των επιτοκίων επιβραδύνθηκε μετά την κρίση και υποχώρησε το 2018.

Διάγραμμα 2 - Ποσοστό TOP CIT - μέσος όρος και εύρος ΕΕ-28, 2000-2018

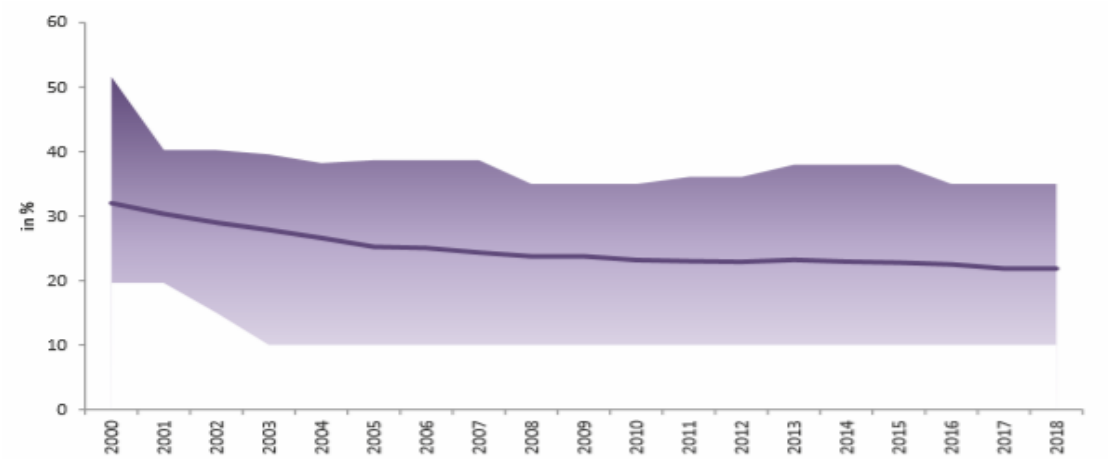

Πηγή European Commission (2018a)

Μολονότι μπορεί να παρατηρηθεί αύξηση των ποσοστών του βασικού φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) σε πολλά κράτη μέλη σε έτη μετά την κρίση (2010-2013), ο μέσος όρος των κανονικών συντελεστών ΦΠΑ παρέμεινε σταθερός από το 2013. Ωστόσο, σε υψηλότερο επίπεδο από ό, τι πριν από την κρίση.

Διάγραμμα 3 - Τυπικός συντελεστής ΦΠΑ - μέσος όρος και εύρος ΕΕ-28, 2000-2018

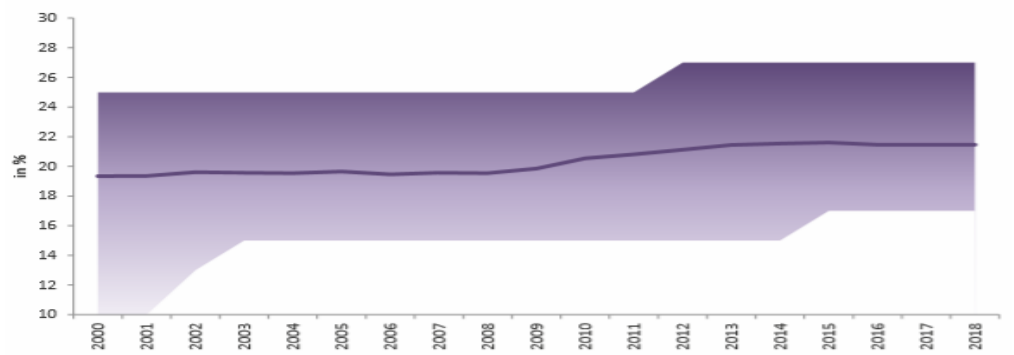

Πηγή European Commission (2018a)

2.3.1 Δομή ανά είδος φόρου

Τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα παρουσιάζουν ένα σαφώς διαφορετικό πρότυπο σε σύγκριση με το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Ενώ οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης είναι περίπου το ίδιο στις οικονομίες (λίγο πάνω από το 38%), τα έσοδα από τα φορολογικά έσοδα της Ελλάδας έχουν στηριχτεί περισσότερο στην έμμεση και όχι στην άμεση φορολογία.

Η άμεση φορολογία στην Ελλάδα συνεισφέρει λίγο λιγότερο από το ένα τέταρτο των συνολικών φόρων (24,7%), έναντι 29,2% για τη ζώνη του ευρώ, ενώ οι έμμεσοι φόροι αντιπροσωπεύουν το 36,9%, σημαντικά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο μερίδιο του 31,4% Ευρωζώνη. Προφανώς, αυτό το χαρακτηριστικό είναι προϊόν της έντονης εξάρτησης της ελληνικής οικονομίας από την κατανάλωση.

Διάγραμμα 4 - Δομή των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα και στη ζώνη του ευρώ (2011)

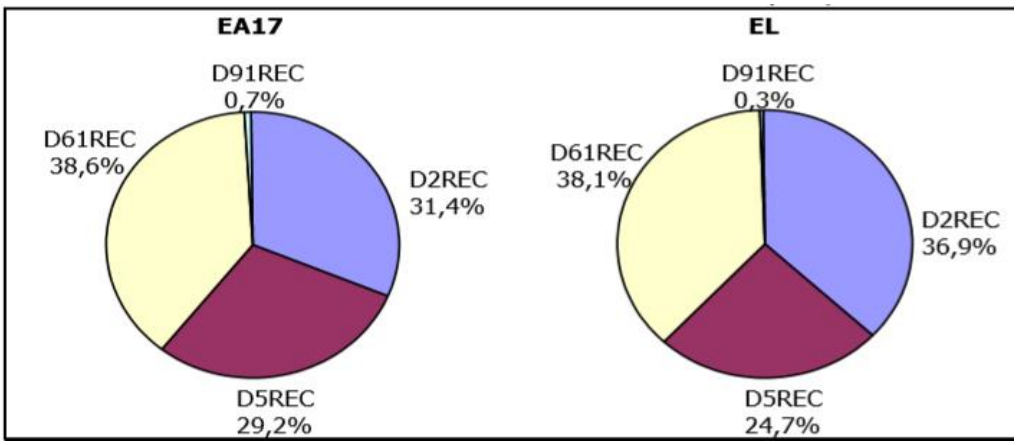

Πηγή ΙΟΒΕ, 2013

Η εξάρτηση του ελληνικού φορολογικού συστήματος από την έμμεση φορολογία υπήρξε συστηματικό χαρακτηριστικό εδώ και δεκαετίες. Βεβαίως, το μερίδιο της έμμεσης φορολογίας μειώθηκε από τη δεκαετία του 1990, σε αντίθεση με την τάση της ζώνης του ευρώ. Ωστόσο, η απόσταση παραμένει.

Η άμεση φορολογία στην Ελλάδα, από την άλλη πλευρά, ήταν πολύ χαμηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η άμεση φορολογία ανέρχεται στο 8,6% του ΑΕΠ, περίπου 30% χαμηλότερη από την ΕΑ-17. Δεδομένου ότι οι φόροι εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων είναι τα βασικά στοιχεία της άμεσης φορολογίας, εξαιρουμένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, θα ήταν ενδιαφέρον να προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε την πηγή αυτής της απόκλισης.

Διάγραμμα 5 - Έσοδα από άμεσες φορολογικές επιβαρύνσεις στην Ελλάδα και στην ΕΕ(% του ΑΕΠ, 2011)

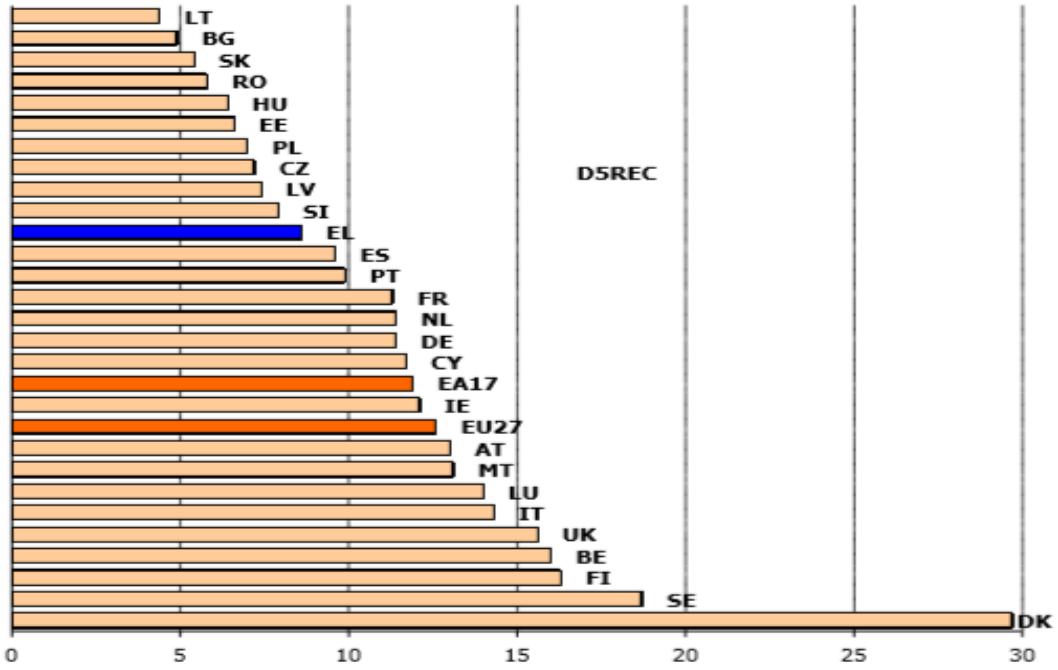

Πηγή ΙΟΒΕ, 2013

Όπως φαίνεται στο γράφημα, η Ελλάδα υστερεί σημαντικά στα έσοδα από φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων, με διαφορά λίγο πάνω από 4,7% έναντι 8,8% του ΑΕΠ. Από την άλλη πλευρά, η φορολογία των επιχειρήσεων στην Ελλάδα ανέρχεται στο 2,1% του ΑΕΠ έναντι 2,4% για τη ζώνη του ευρώ, ενώ το Λουξεμβούργο, η Μάλτα και η Κύπρος είναι τα " πάνω από το διπλάσιο του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Διάγραμμα 6 -Φόρος εισοδήματος εταιρειών στην Ελλάδα και στην ΕΕ(% του ΑΕΠ, 2011)

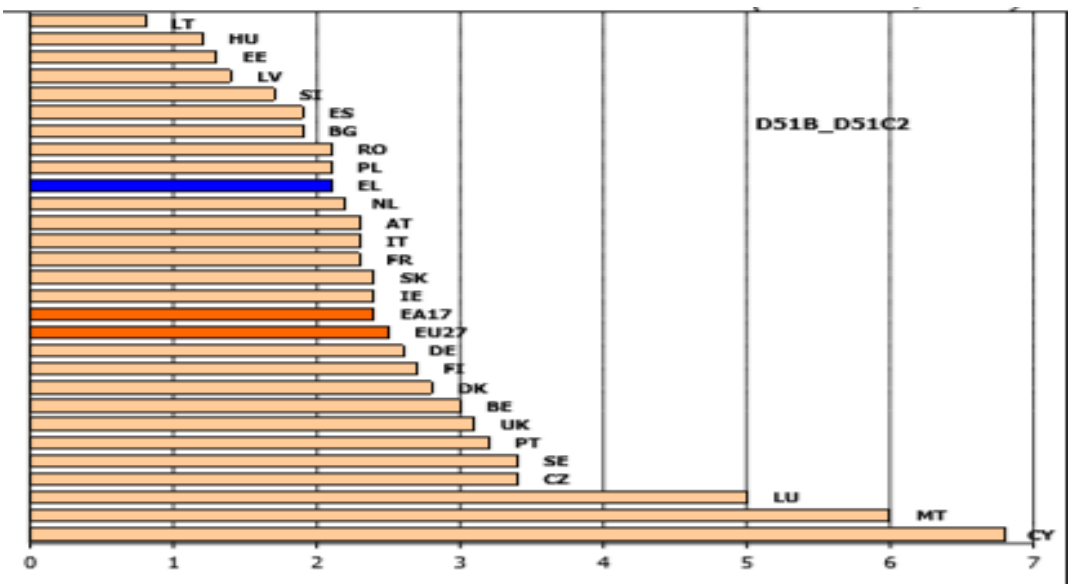

Πηγή ΙΟΒΕ, 2013

Τέλος, η Ελλάδα εισπράττει το 13,2% του ΑΕΠ από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, το οποίο είναι μόνο οριακά χαμηλό από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ στο 15,7% του ΑΕΠ. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα βρίσκεται στην «κεντρική» ομάδα των χωρών όσον αφορά τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

2.3.2 Δομή κατά οικονομική λειτουργία του φόρου

Όσον αφορά την εξέταση της φορολογίας με βάση την οικονομική λειτουργία, η οποία αναφέρεται στη φορολογική βάση που επιβάλλει ο φόρος, διαπιστώνεται ότι στην Ελλάδα οι φόροι κατανάλωσης παράγουν έσοδα ίσα με 12,1% του ΑΕΠ έναντι 10,7% στη ζώνη του ευρώ. Αυτό, στην πραγματικότητα, σημαίνει ότι οι φόροι κατανάλωσης αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 39% των συνολικών φορολογικών εσόδων, δηλαδή πάνω από το 27,5% της ζώνης του ευρώ (ΙΟΒΕ, 2013).

Αντίθετα, η φορολόγηση των εισοδημάτων από την εργασία καταλήγει σε 12,4% του ΑΕΠ, 40% χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΑ-17 κατά 20,8%. Συνεπώς, αν και η φορολογία της εργασίας είναι το πιο σημαντικό στοιχείο των ελληνικών φορολογικών εσόδων, δεν είναι τόσο κρίσιμη όσο στην ΕΑ-17, όπου αντιπροσωπεύει το 53,5% των φορολογικών εσόδων. Η διαφορά στους φόρους εργασίας κατανέμεται εξίσου μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων.

Η φορολογία κεφαλαίου στην Ελλάδα αποφέρει 6,6% του ΑΕΠ έναντι 7,5% στην ευρωζώνη, συμβάλλοντας κατά 21,1% και 19,5% στα συνολικά φορολογικά έσοδα αντίστοιχα. Ωστόσο, η εικόνα αλλάζει σημαντικά εάν διαχωρίσουμε μεταξύ της φορολογίας των εισοδημάτων κεφαλαίου και των φόρων επί των περιουσιακών στοιχείων.

Συγκεκριμένα, οι φόροι επί των εισοδημάτων κεφαλαίου εταιρειών, νοικοκυριών και αυτοαπασχόλησης δημιουργούν στην πράξη παρόμοια ποσά εσόδων σε σχέση με το ΑΕΠ. Από την άλλη πλευρά, η φορολογία των κεφαλαιουχικών περιουσιακών στοιχείων στην Ελλάδα αποφέρει 1,2% του ΑΕΠ, σχεδόν το ήμισυ της αντίστοιχης αναλογίας στην ΕΑ-17 (2,3%).

Ο υψηλός συντελεστής φορολογίας είναι ο πρώτος "ύποπτος" που έρχεται στο μυαλό για την υψηλή συμβολή των φόρων κατανάλωσης στα συνολικά έσοδα. Ωστόσο, η Ελλάδα έχει το δεύτερο χαμηλότερο Implicit Tax Rate (ITR) στην ΕΑ-17, ενώ είναι σημαντικά πάνω από το μέσο όρο σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη εσόδων προς

ΑΕΠ. Ειδικότερα, η Ελλάδα έχει ITR 15,8% (19,2% για την ΕΑ-17), η οποία αποφέρει έσοδα ίσα με 12,1% (10,7% για την ΕΑ-17).

Αυτό οφείλεται στην πολύ μεγάλη φορολογική βάση στην Ελλάδα, ενώ η κατανάλωση ανέρχεται στο 71,8% του ΑΕΠ, έναντι 56% για την ΕΑ-17. Στην πραγματικότητα, στην Ελλάδα η κατανάλωση παρουσιάζει το υψηλότερο μερίδιο του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ. Η Ελλάδα ξεχωρίζει ως μια απόκλιση. Αυτό, σε συνδυασμό με τα υψηλά επίπεδα εισαγωγών, έχει επανειλημμένα επισημανθεί ως σημαντική ένδειξη διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας (ΙΟΒΕ, 2013)..

Διάγραμμα 7 - Φορολογία κατανάλωσης στην Ελλάδα και την ΕΕ (ITR και% του ΑΕΠ - 2010)

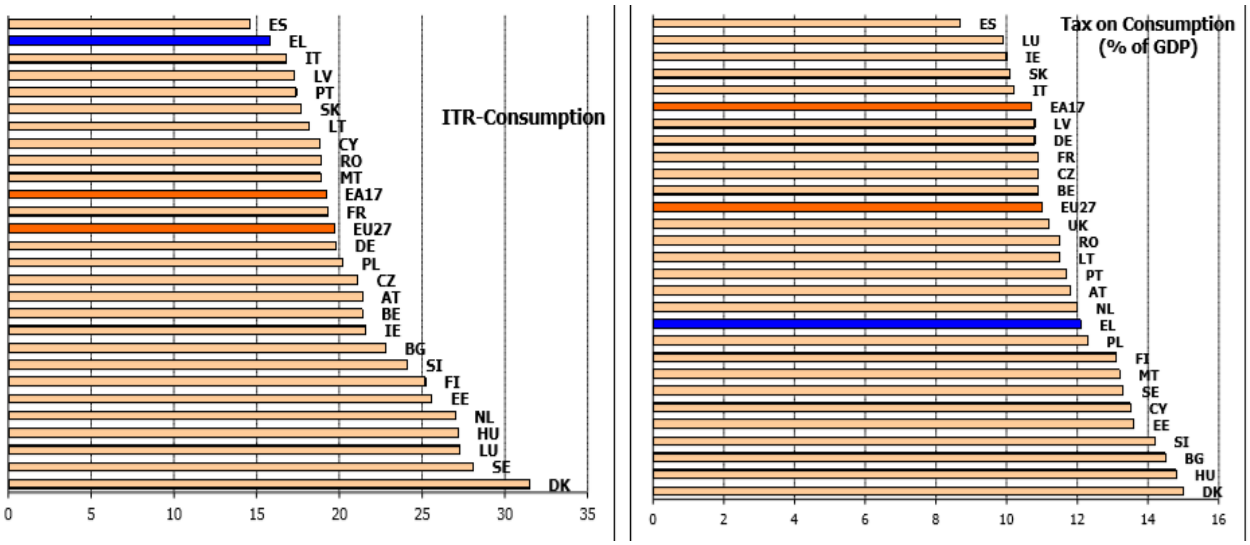

Πηγή ΙΟΒΕ, 2013

Παρόμοια προβλήματα εμφανίζονται όταν εξετάζουμε τη φορολογία της εργασίας. Ο έμμεσος φορολογικός συντελεστής στην Ελλάδα ανέρχεται σε 31,3%, έναντι 38,1% για τη ζώνη του ευρώ. Αν και αυτή είναι μια σημαντική διαφορά, μπορεί να καταγράψει την τεράστια απόκλιση από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε σχέση με τα έσοδα, όπως φαίνεται στο δεύτερο μέρος του Γράφημα 3-13.

Στην Ελλάδα, οι φορολογικές εισπράξεις από την εργασία αντιπροσωπεύουν περίπου το 60% του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ. Τα έσοδα ανέρχονται σε 12,4% του ΑΕΠ, μία από τις φτωχότερες επιδόσεις έναντι του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ της τάξης του 20,8%. Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι αυτό δεν είναι κατ 'ανάγκη ένα ελάττωμα και ότι ένα τέτοιο επιχείρημα θα ήταν εντελώς έγκυρο αν η χαμηλή απόδοση του φόρου οφειλόταν σε χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές. Ωστόσο, η

περιορισμένη φορολογική βάση είναι εκείνη που αντιπροσωπεύει χαμηλά έσοδα και όχι τους χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές (ΙΟΒΕ, 2013)..

Επιπλέον, η Ελλάδα παρουσιάζει το δεύτερο χαμηλότερο δείκτη στην ΕΕ των 27 και το χαμηλότερο στην ευρωζώνη. Πρόκειται για σοβαρό σημάδι διαρθρωτικών παραμορφώσεων, οι οποίες, μεταξύ άλλων, στερούνται την κατάσταση των πόρων που θα πρέπει να αναπληρώνονται από τις σχετικά εκτεταμένες δραστηριότητες κεφαλαίου εισοδήματος.

Επιπλέον, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην ομάδα των χωρών της ΕΕ των 15, οι οποίες παραδοσιακά παρουσιάζουν υψηλό νόμιμο συντελεστή Φόρου Προσωπικού Εισοδήματος. Ένα υψηλό ποσοστό για την Ελλάδα, ωστόσο, συνδυάζεται με το χαμηλότερο ITR για την εργασία. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι οι υψηλότερες τιμές ισχύουν μόνο για ένα πολύ μικρό μέρος του πληθυσμού που φορολογείται, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να αποτελεί ένδειξη φοροδιαφυγής. Επιπλέον, οι υψηλές τιμές ενδέχεται να ασκήσουν πιέσεις στην εξειδικευμένη προσφορά εργασίας.

Η απόδοση των εσόδων φαίνεται δυσανάλογα υψηλή σε σύγκριση με το ITR, αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη το σχετικό μέγεθος του τομέα που παράγει αυτά τα εισοδήματα. Στην πραγματικότητα, η κατανομή της κατηγορίας αυτής αποκαλύπτει ότι η Ελλάδα, όσον αφορά τα εταιρικά, τα αυτοαπασχολούμενα και το κεφάλαιο των νοικοκυριών και τα έσοδα των επιχειρήσεων, εισπράττει έσοδα ελαφρώς υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ-17 για τις δύο πρώτες κατηγορίες και ελαφρώς λιγότερα για το τελευταίο. Ωστόσο, οι αριθμοί αυτοί πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή, λόγω των αποκλίσεων μεταξύ των νόμιμων επιτοκίων και των περιθωρίων φερεγγυότητας.

2.3.3 Ο φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα

Ο φόρος εισοδήματος στην Ελλάδα είναι ομολογουμένως πολύ κατακερματισμένος και μη διαφανής και χαρακτηρίζεται από υψηλή μεταβλητότητα, καθώς οι νόμιμοι συντελεστές της φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων αλλάζουν συχνά. Επιπλέον, είναι φανερό ότι η φορολογική βάση είχε διαβρωθεί από μεγάλο αριθμό φορολογικών απαλλαγών και πιστώσεων. Η τρέχουσα μεταρρύθμιση του φόρου εισοδήματος στοχεύει στη σημαντική βελτίωση της κατάστασης.

Πριν από τη μεταρρύθμιση, η φορολογία εισοδήματος διαρθρώθηκε γύρω από την έννοια της φορολόγησης οντοτήτων. Η φορολογική βάση καθορίστηκε σε συνδυασμό

με το ποιος έπρεπε να φορολογηθεί. Υπό αυτή την έννοια, η φορολογία εισοδήματος διαιρέθηκε στην προσωπική και την εταιρική φορολογία, η οποία συνήθως έχει διαφορετική μεταχείριση ανάλογα με τη φύση της οντότητας.

Η φορολογία των εταιρικών εισοδημάτων (CIT) είναι πολύ σύνθετη λόγω των πολλών διαφορετικών τύπων νομικών προσώπων, της περίπλοκης νομοθεσίας για τον καθορισμό της φορολογικής βάσης και του μεγάλου αριθμού φορολογικών δαπανών. Σύμφωνα με την Έκθεση του Δημοσιονομικού Προϋπολογισμού για το 2013, υπάρχουν 193 περιπτώσεις φορολογικών δαπανών που σχετίζονται με διαφορετικές τομεακές ή γεωγραφικές συνθήκες, τις επενδυτικές νομοθεσίες, τη μεταχείριση των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών κλπ.

Διάγραμμα 8 - Εταιρικές νόμιμες τιμές στην Ελλάδα και στην ΕΕ - 17

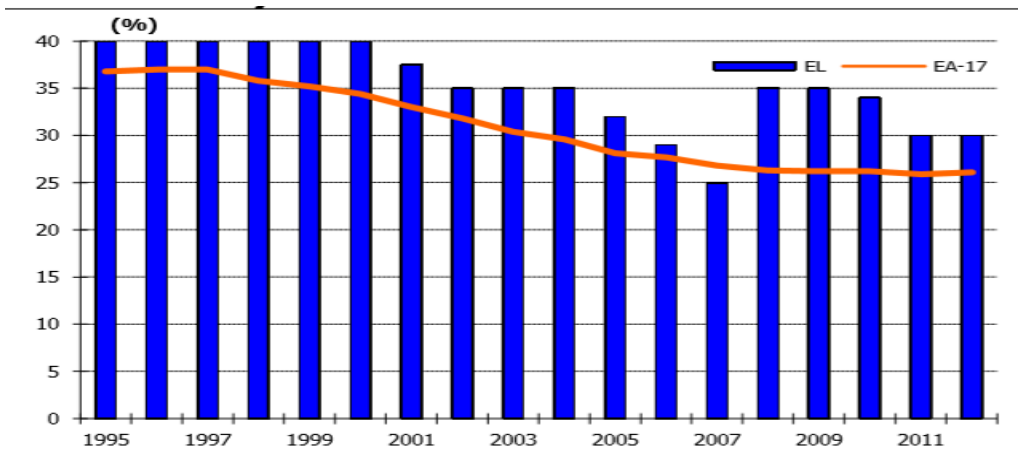

Πηγή ΙΟΒΕ, 2013

Τα ποσοστά CIT παρουσίασαν σημαντική μείωση από τη δεκαετία του 1990, προσπάθεια σύγκλισης, ακολουθώντας περισσότερο ή λιγότερο την επικρατούσα τάση των ευρωπαϊκών τάσεων. Αυτό αντιστράφηκε το 2008, όταν τα ποσοστά αυξήθηκαν από 25% σε 35%, αλλά παρά την κρίση επέστρεψαν σε πτωτική τάση, υψηλότερη αλλά κοντά στον μέσο όρο της ΕΑ-17.

Έως το 2013, η φορολογία των προσωπικών εισοδημάτων περιλάμβανε επτά πηγές εισοδήματος: μισθώματα, ατομικές επιχειρήσεις, γεωργικές ιδιοκτησίες, μισθούς / συντάξεις και φιλελεύθερους επαγγελματίες. Τα εισοδήματα από αυτές τις πηγές θα προστίθενται και θα φορολογούνται ξεχωριστά για κάθε μεμονωμένο φορολογούμενο. Εκτός από αυτά τα εισοδήματα, ορισμένα έσοδα φορολογούνται αυτόνομα με διαφορετικούς συντελεστές.

Επιπλέον, η τεκμαρτή φορολογία έχει επιβληθεί στα προσωπικά εισοδήματα, συνεπάγοντας εισοδήματα από περιουσιακά στοιχεία ή βιοτικό επίπεδο και οδηγώντας σε ένα ελάχιστο εισόδημα που πρέπει να δηλωθεί. Επιπλέον, ορισμένα εισοδήματα (π.χ. ενοίκια) υπόκεινται σε πρόσθετη φορολογία, ανάλογα με την πηγή. Η φορολογική βάση καθορίστηκε μετά την αφαίρεση βασικής αποζημίωσης, καθώς και πρόσθετες ειδικές παροχές για τα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας, για άτομα με ειδικές ανάγκες, ενοίκια, τόκους στεγαστικών δανείων κλπ.

Συνολικά, η έκθεση προϋπολογισμού για το 2013 καταγράφει 224 περιπτώσεις φορολογικών δαπανών PIT. Στη συνέχεια, η προκύπτουσα φορολογική υποχρέωση μειώθηκε μετά από την καταμέτρηση ορισμένων πιστώσεων φόρου. Το τελικό οφειλόμενο ποσό εκτιμήθηκε αφού λήφθηκε επίσης υπόψη η διαφορά μεταξύ των προκαταβολών φόρου, καθώς και άλλων προσαυξήσεων, δασμολογικών τελών κ.λπ.

Οι φορολογικοί συντελεστές, ακολούθησαν την επικρατούσα τάση των χωρών της ευρωζώνης, τουλάχιστον όσον αφορά τις υψηλότερες τιμές. Το υψηλότερο ποσοστό τα τελευταία δέκα χρόνια (2003-2012) αυξήθηκε από 40% (2003-2009) σε 45% (2010-2012) 15. Ο αριθμός των εσόδων / επιτοκίων έχει αλλάξει τρεις φορές, ενώ τα εισοδήματα έχουν αναπροσαρμοστεί τέσσερις φορές (ΙΟΒΕ, 2013).

Για το καλύτερο μέρος της δεκαετίας, ο αριθμός των φορολογικών συντελεστών ήταν τρεις με την ανώτατη ισοτιμία να είναι 40%. Το 2010, ο αριθμός των επιτοκίων αυξήθηκε σε οκτώ (εννέα), προφανώς σε μια προσπάθεια να εξομαλυνθεί το ποσοστό προοδευτικότητας. Ταυτοχρόνως, τα οριακά επιτόκια μειώθηκαν για εισοδήματα μέχρι € 22.000, ενώ τα υψηλότερα εισοδήματα φορολογούνταν περισσότερο και το ανώτατο ποσοστό έφτασε το 45%.

Στα επόμενα χρόνια, μέχρι τη μεταρρύθμιση του 2013, ο αριθμός των επιτοκίων μειώθηκε κατά ένα. Μέχρι το 2010, υπήρξε μια αρκετά γενναιόδωρη βασική προσωπική αποζημίωση ύψους δέκα έως δώδεκα χιλιάδων ευρώ, διαθέσιμη σε όλους τους φορολογούμενους. Το 2011, το βασικό επίδομα μειώθηκε σημαντικά σε πέντε χιλιάδες και παρέμεινε εκεί το επόμενο έτος, πριν αναθεωρηθεί στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του φόρου εισοδήματος. Υπενθυμίζεται ότι το 2013 η εισαγωγή πίστωσης φόρου ισοδυναμούσε με φορολογική απαλλαγή ύψους περίπου 9.500 ευρώ.

Γενικά, η φορολογική επιβάρυνση, με βάση τους θεωρητικούς μέσους φορολογικούς συντελεστές που υπολογίζονται με βάση τα νόμιμα επιτόκια, φαίνεται να έχει

συρρικνωθεί συστηματικά για όλα τα εισοδήματα μέχρι το 2009. Για τα εισοδήματα μέχρι € 50.000 η πτώση συνεχίστηκε. Το 2010 και στη συνέχεια σημειώθηκε αύξηση για όλα τα εισοδήματα, παρόλο που η φορολογική επιβάρυνση επέστρεψε στα επίπεδα του 2003 μόνο για εισοδήματα αξίας 40.000 ευρώ ή περισσότερο.

2.4 Φορολογικές μεταρρυθμίσεις

Τα τελευταία χρόνια, όπως προαναφέρθηκε, υπήρξε αυξημένη ανάγκη για μεταρρυθμίσεις του φορολογικού συστήματος που υποδείχθηκαν ιδιαίτερα από την ανάγκη για επαρκή έσοδα. Αυτή η προσπάθεια εφαρμόστηκε με διάφορους τρόπους αλλά θεωρητικά πάντα με τους ίδιους στόχους, που ήταν η αύξηση των φορολογικών εσόδων, το ελληνικό φορολογικό δίκαιο και η αποκατάσταση της δικαιοσύνης μεταξύ των φορολογουμένων.

Είναι ενδιαφέρον να τονίσουμε τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία επτά χρόνια. Από νομοθετικής απόψεως είχαμε πολλούς νόμους που επηρεάζουν το φορολογικό σύστημα (π.χ. 3888/10, 4072/11, 4093/12, 4223/13) με τις ακόλουθες μεταρρυθμίσεις.

- Νόμος 3691/2008: Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις, το άρθρο 3 ορίζει τη φοροδιαφυγή ως κύριο αδίκημα και ορίζει τα αντίστοιχα πρόστιμα.
- Νόμος 3842/2010: Αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης, καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις. Έχουν εισαχθεί αρκετές τροποποιήσεις σύμφωνα με τον νέο φορολογικό νόμο 3842/2010 στο ελληνικό σύστημα επιχειρηματικού φόρου.

Φορολογητέα Κέρδη: Αδιανέμητα και Κατανεμημένα Κέρδη (άρθρο 13 παρ.7 Νόμος 3842/2010) Η φορολογία των αδιανέμητων κερδών μειώνεται σταθερά από το 2007 από 25% έως 20% μέχρι το 2013. Το 2010 ο φορολογικός συντελεστής μειώνεται στο 24%. Η παρακράτηση φόρου επί των διανεμόμενων κερδών είναι 40% και εμφανίζεται στο επίπεδο νομικού προσώπου.

Λόγω του γεγονότος ότι ορισμένα διευθυντικά στελέχη των εταιρειών αγοράζουν αυτοκίνητα πολυτελείας στο όνομα της εταιρείας τους, ώστε να μην εμφανίζονται τέτοιες αγορές στις προσωπικές τους φορολογικές δηλώσεις, προβλέπεται ότι το κόστος των μεταφορών, της συντήρησης και των μισθών που καταβάλλονται στα

εταιρικά βιβλία, αποτελούν εισόδημα του χρήστη του αυτοκινήτου (Διευθύνων Σύμβουλος, Διαχειριστής, Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου, Εκτελεστικό Μέλος).

Σύμφωνα με το νέο νόμο, οι ελεγκτές θα εκδίδουν ένα πιστοποιητικό το οποίο θα περιλαμβάνει σχόλια και παραβιάσεις σχετικά με την τήρηση των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας. Οι λογιστές - σύμβουλοι θα επαληθεύουν την ακρίβεια και την ειλικρίνεια των δηλωμένων δηλώσεων και θα επιβεβαιώνουν εάν συμμορφώνονται με τα οικονομικά στοιχεία που προκύπτουν από τις πληροφορίες και τα βιβλία της εταιρείας. Κάτω από ένα σύστημα επιθεωρήσεων, η φορολογική αρχή θα διεξάγει δειγματοληπτικούς ελέγχους.

- Νόμος 3943/2011: Πρόληψη της φοροδιαφυγής, υπηρεσίες ελέγχου προσωπικού και άλλες διατάξεις περί αρμοδιότητας του Δημοσίου

Στο άρθρο 2 ο νόμος εισάγει το θεσμό του εισαγγελέα οικονομικού εγκλήματος και στο επόμενο άρθρο καθιερώνει θέσεις για φορολογικούς ελεγκτές για την καταγραφή των φορολογικών εσόδων και υποχρεωτική είσπραξη των φορολογικών εσόδων.

Συνοψίζοντας τα πιο σημαντικά σημεία του νόμου που αναφέρουμε, ο συντελεστής φόρου εισοδήματος θα είναι 20% για τα έσοδα που θα προκύψουν εντός της χρήσης 2012, ενώ ιδιαίτερα για τα έσοδα που προκύπτουν κατά τη χρήση 2011 από τον φόρο εισοδήματος εταιρειών θα είναι 24%.

Επιπλέον, η παρακράτηση 25% ισχύει για τα διανεμόμενα κέρδη (μερίσματα) για τη χρήση 2012. Επιπλέον, η παρακράτηση εφαρμόζεται στα κέρδη που πιστώνονται ή διανέμονται από ένα υποκατάστημα στο εξωτερικό ή σε οποιαδήποτε άλλη μόνιμη εγκατάσταση στο εξωτερικό. Τα μερίσματα που εισπράττονται από ιδιώτες θα φορολογούνται με τους φορολογικούς τους συντελεστές, πράγμα που σημαίνει ότι άτομα με χαμηλό εισόδημα δικαιούνται επιστροφή χρημάτων.

Αν το συνολικό εισόδημα του δικαιούχου των μερισμάτων συνεπάγεται φορολόγηση του φόρου ποσοστό άνω του 25%, η παρακράτηση κατά 25% γίνεται τελικός φόρος (χωρίς το δικαίωμα για επιστροφή χρημάτων), ενώ σε περίπτωση που η κατηγορία είναι κάτω από 25%, ο υπερβάλλον φόρος παρακρατείται.

Επιπλέον, ο νόμος περιλαμβάνει διατάξεις περί φορολογικής διαμονής, έκδοση πιστοποιητικού φορολογικού πιστοποιητικού ελεγκτές, επαναπατρισμό κεφαλαίου,

θέματα σχετικά με συναλλαγές με εταιρείες εγκατεστημένες σε μη συνεργαζόμενες χώρες. Όσον αφορά τα μέτρα για η καταστολή της φοροδιαφυγής στην άμεση και έμμεση φορολογία, ο νόμος επιφέρει αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο της ποινικής καταστολής της φοροδιαφυγής κατά την άμεση και έμμεση φορολογία και αυστηρότερες κυρώσεις για τους φοροδιαφεύγοντες είτε κρύβουν εισόδημα είτε αποφεύγουν να πληρώνουν φόρο.

- Νόμος 4093/2012, Έγκριση της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής 2013-2016- Επείγοντα Μέτρα για την εφαρμογή του νόμου 4046/2012 και της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής 2013-2016.

Η βασική αλλαγή αυτού του νόμου έφερε την αντικατάσταση του Κώδικα Βιβλίων και Αρχείων (KBS) με τον Κώδικα για χαρτογράφηση χρηματοπιστωτικών συναλλαγών (KFAS). Αυτή η αντικατάσταση είχε ως βασικό στόχο την απλούστευση του πλαισίου που προέκυψε από την ΚΒΑ και την εκπροσώπηση των συναλλαγών ώστε να διευκολύνει τις επαληθεύσεις του ελέγχου. Μερικές πτυχές του νέου Κώδικα που αξίζει να δοθεί προσοχή είναι:

α) η υποχρέωση της διπλής λογιστικής που επεκτείνεται σε όλες τις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και στις εταιρείες με κύκλο εργασιών άνω των 1,5 εκατ. ευρώ. Οι υπόλοιπες εταιρείες μπορούν να τηρούν βιβλίο εισοδημάτων και δαπανών

β) τον τύπο των βιβλίων εγγραφής, ο οποίος εξαρτάται από τη νομική μορφή της εταιρείας, τον τύπο δραστηριότητας και το ποσό των ακαθάριστων εσόδων του οφειλέτη από την προηγούμενη λογιστική περίοδο.

Ειδικότερα: 1. Για ακαθάριστα ετήσια έσοδα μέχρι 1.500.000 ευρώ, πρέπει να τηρούνται βιβλία απλογραφικής μεθόδου και για μικτά έσοδα άνω των 1.500.000 ευρώ, θα πρέπει να τηρούνται βιβλία διπλογραφικής μεθόδου. 2. Τα βιβλία διπλογραφικής μεθόδου θα πρέπει να φυλάσσονται σε κάθε περίπτωση, από εγχώριες και αλλοδαπές εταιρείες περιορισμένης ευθύνης και εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, καθώς και από εταιρείες ιδιωτικών κεφαλαίων.

- Νόμος 4038/12, επείγουσες ρυθμίσεις σχετικά με την εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής για την περίοδο 2012-2015, στο άρθρο 14, προσθέτει το άρθρο 67Β του κώδικα φορολογίας εισοδήματος (2238/94).

Ο τίτλος του άρθρου είναι «Έμμεσες μέθοδοι ελέγχου» και αναφέρει ότι ο υπολογισμός των αποτελεσμάτων του φορολογικού ελέγχου του ακαθάριστου εισοδήματος, των εκροών, των φορολογητέων κερδών και του ΦΠΑ που οφείλει ο φορολογούμενος, μπορεί να γίνει μέσω της εφαρμογής ενός ή περισσοτέρων ακολουθώντας τις έμμεσες μεθόδους:

α) με βάση την αρχή των αναλογιών

β) την ανάλυση της ρευστότητας του φορολογούμενου,

γ) τα ίδια κεφάλαια του φορολογούμενου

δ) τη σχέση της τιμής πώλησης με τον συνολικό κύκλο εργασιών

και ε) το ποσό των τραπεζικών καταθέσεων και των εξόδων σε μετρητά

- Νόμος 4110/13, τροποποιήσεις της φορολογίας ατομικών και εταιρικών εισοδημάτων, τροποποιήσεις σε διάφορα θέματα του Υπουργείου Οικονομικών

Στα τέλη του 2012 η κυβέρνηση ανέλαβε μια προσπάθεια για τη μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος του εισοδήματος. Η πρώτη φάση αυτής της προσπάθειας ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2013 με τον Νόμο 4110/13, ο οποίος εισήγαγε σημαντικές αλλαγές στη φορολογία εισοδήματος. Εν συντομία, οι αλλαγές αυτές ήταν οι ακόλουθες:

α) Το PIT επικεντρώνεται στα εισοδήματα και όχι στα άτομα

β) Μεταβίβαση του επιχειρηματικού μέρους της φορολογικής βάσης από το PIT στην CIT

γ) Εισαγωγή ενός χρονοδιαγράμματος PIT τριών κατηγοριών και αντικατάσταση του βασικού φόρου και αποζημίωση με πίστωση φόρου

δ) Κατάργηση των περισσότερων φορολογικών απαλλαγών και φορολογικών ελαφρύνσεων, κυρίως για τα παιδιά, τα οποία αντικαταστάθηκαν από επιχορηγήσεις που είχαν υποβληθεί σε δοκιμές βάσει μέσων.

ε) Την καθιέρωση ενός ενιαίου συντελεστή για όλα τα εισοδήματα που υπόκεινται σε CIT, ανεξάρτητα της νομικής μορφής της επιχείρησης (με εξαίρεση τις ατομικές επιχειρήσεις και τους φιλελεύθερους επαγγελματίες που υπόκεινται σε κλίμακα δύο ποσοστών).

στ) Απλούστευση ορισμένων στοιχείων CIT, όπως τα ποσοστά απόσβεσης

- Νόμος 4174/2013, (Νέος) Κώδικας φορολογικών διαδικασιών, με τα ακόλουθα περιεχόμενα:

α) γενικές διατάξεις β) φορολογικό μητρώο - εκκαθάριση φόρου γ) διατήρηση βιβλίων και βιβλίων αρχεία δ) τη συμπλήρωση των φορολογικών δηλώσεων ε) τις τιμές μεταβίβασης στ) τους φορολογικούς ελέγχους ζ) την αξιολόγηση του φόρου η) είσπραξη θ) τόκοι και ποινές ι) εξωδικαστική επίλυση της προσφυγής κ) έναρξη ισχύος και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (άρθρο 68) (PwC, 2015).

Κεφάλαιο 3

3.1 Δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα

Ο πρωταρχικός σκοπός της φορολογίας είναι η χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών μέσω της ανακατανομής κεφαλαίων από τους φορολογούμενους (πολίτες / επιχειρήσεις) στην κυβέρνηση. Ο γενικός στόχος της συλλογής και των δαπανών δημόσιων εσόδων πρέπει να είναι η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας. Αυτό συνεπάγεται την εξασφάλιση της χρηματοδότησης για τη βελτίωση της ευημερίας των δημόσιων αγαθών, ιδίως στις αγορές με σημαντικές αποτυχίες της αγοράς (π.χ. εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, κοινωνική προστασία και υποδομή).

Ως εκ τούτου, απαιτείται ένα λειτουργικό φορολογικό σύστημα για τη χρηματοδότηση των διαφόρων δημόσιων λειτουργιών. Αυτό αφορά τόσο τα ερωτήματα σχετικά με το μέγεθος του φόρου όσο και το «δίκαιο διαχωρισμό του φόρου». Δεδομένου ότι οποιαδήποτε αλλαγή στα φορολογικά έσοδα συνεπάγεται επίσης μεταβολή των κυβερνητικών δαπανών, είναι σαφές ότι οι δύο πλευρές ανήκουν μαζί.

Παρόλα αυτά, επειδή η φορολογία είναι δαπανηρή και στην πλειονότητα των περιπτώσεων αλλάζει τα κίνητρα για λήψη αποφάσεων (ανάληψη εργασίας, ενοικίαση έναντι αγοράς κατοικίας, επένδυση χρημάτων σε x ή y), μπορείτε κανείς να αναρωτηθεί πώς να συλλέξει ορισμένο επίπεδο φορολογικών εσόδων κατά τρόπο που μεγιστοποιεί την κοινωνική ευημερία.

Υπάρχουν τέσσερις κύριες διαστάσεις κατά τις οποίες η φορολογία μπορεί να επηρεάσει την κοινωνική πρόνοια, οι οποίες είναι οι ακόλουθες.

1. Υπό «συνήθεις» συνθήκες, η οικονομική λήψη αποφάσεων σε περίπτωση απουσίας φορολογίας είναι αποτελεσματική. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι περισσότερες μορφές φορολογίας στρεβλώνουν τις οικονομικές αποφάσεις μακριά από τις αποτελεσματικές επιλογές, γεγονός που οδηγεί σε μη βέλτιστα αποτελέσματα. Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους η φορολογία μπορεί να νοθεύσει τις αποφάσεις, μεταξύ των οποίων:

α) Μέγεθος, τοποθεσία και τομέας επένδυσης

β) Αποφάσεις σχετικά με τη χρηματοδότηση της επένδυσης, π.χ. χρέος έναντι ιδίων κεφαλαίων

γ) αποφάσεις σχετικά με την προσφορά και ζήτηση εργασίας

δ) αποφάσεις σχετικά με τη φύση και το χρονοδιάγραμμα της κατανάλωσης

2. Ωστόσο, δεν είναι μόνο το «μέγεθος του φόρου» που έχει σημασία, αλλά και ο βαθμός στον οποίο η ευημερία μοιράζεται μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Η φορολογία μπορεί να είναι ένα ισχυρό εργαλείο ανακατανομής. Ανάλογα με τη μέτρηση και τους στόχους πολιτικής, οι αναδιανεμητικοί φόροι, αν και στρεβλώνουν μεμονωμένα αποτελεσματικές αποφάσεις, μπορούν να βελτιώσουν την ευημερία.

3. Μερικές φορές, ωστόσο, η οικονομική λήψη αποφάσεων σε περίπτωση απουσίας φορολογίας δεν είναι ούτε αποτελεσματική ούτε δίκαιη. Στις περιπτώσεις αυτές, η φορολογία μπορεί να διαδραματίσει ένα ρόλο στη διόρθωση της οικονομικής αναποτελεσματικότητας προς όφελος της κοινωνίας στο σύνολό της:

α) υπερβολική δραστηριότητα που βλάπτει άλλους, π.χ. το κάπνισμα, η οδήγηση αυτοκινήτου, οι χώροι παραγωγής που μολύνουν το περιβάλλον, η πώληση προϊόντων που είναι ανθυγιεινά, γεγονός που μπορεί επίσης να οδηγήσει σε άδικη κατανομή των βαρών μεταξύ των γενεών.

β)Πολύ μικρή δραστηριότητα που ωφελεί άλλους, π.χ. οι επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη (Ε & Α) και η καινοτομία ή οι δαπάνες για την εκπαίδευση, η οποία αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη της ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας.

4. Η είσπραξη των φόρων είναι δαπανηρή για τις διοικήσεις και τους φορολογούμενους που πρέπει να συμμορφωθούν με αυτές. Μια αποτελεσματική φορολογική διοίκηση ελαχιστοποιεί αυτές τις δαπάνες.

Όλα αυτά πρέπει να νομοθετηθούν, ώστε να αποφευχθούν κενά και να συμπεριληφθούν διατάξεις κατά της κατάχρησης. Το νομικό πλαίσιο πρέπει να εφαρμόζεται με τρόπο που οι φορολογούμενοι να τηρούν εξίσου τους κοινούς κανόνες.

Ορισμένες φορές η λήψη αποφάσεων από τις χώρες μπορεί να είναι αναποτελεσματική, διότι δεν λαμβάνει υπόψη τις παρεμβάσεις σε άλλες χώρες. Για παράδειγμα, η φορολόγηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε μια χώρα παρέχει περιβαλλοντικά οφέλη και σε άλλες χώρες. Εάν μια χώρα δεν λάβει υπόψη το όφελος για τις άλλες χώρες, τα επίπεδα φορολογίας θα είναι πολύ χαμηλά.

Επίσης, συνεπάγεται τον κίνδυνο ελευθερίας, οδηγώντας σε αθέμιτο καταμερισμό των βαρών μεταξύ των χωρών. Στην περίπτωση αυτή, ένας μηχανισμός που θα διασφαλίζει ότι όλες οι χώρες/περιφέρειες θα φορολογούν επαρκώς τη δραστηριότητα θα μπορούσε να βελτιώσει συνολικά την ευημερία.

Βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να εξεταστούν για την αξιολόγηση της δικαιοσύνης και της αποτελεσματικότητας ενός φορολογικού συστήματος είναι ο βαθμός στον οποίο ενθαρρύνει τις επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, διορθώνει τις ανισότητες, προστατεύει το περιβάλλον, υποστηρίζει την κοινωνική κινητικότητα και επιτυγχάνει υψηλά επίπεδα συμμόρφωσης.

3.2 Αποτελεσματικοί φορολογικοί συντελεστές

Ο αποτελεσματικός οριακός φορολογικός συντελεστής επηρεάζει τις αποφάσεις για το εάν θα επενδύσουμε λιγότερο ή περισσότερο. Ο πραγματικός οριακός φορολογικός συντελεστής (EMTR) υπολογίζεται ως η φορολογική επιβάρυνση για το τελευταίο ευρώ που επενδύεται σε ένα έργο που μόλις διασπάται ακόμη (η «περιθωριακή» επένδυση).

Αποτυπώνει ένα ευρύ φάσμα παραγόντων πέραν των νόμιμων εταιρικών φόρων, όπως στοιχεία της φορολογικής βάσης, την πηγή χρηματοδότησης (χρέος, κέρδη ή νέες μετοχές) και το περιουσιακό στοιχείο στο οποίο πραγματοποιείται η επένδυση (μηχανήματα, κτίρια, άυλα στοιχεία, αποθέματα και χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία). Όσο μικρότερος είναι ο αποτελεσματικός οριακός φορολογικός συντελεστής, τόσο πιο πολύ το φορολογικό σύστημα συμβάλλει στην προώθηση των εταιρικών επενδύσεων.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι μείωσης της EMTR και του σχεδιασμού ενός φορολογικού συστήματος που υποστηρίζει την επένδυση. Πιθανά παραδείγματα προσφέρουν ταχύτερα χρονοδιαγράμματα απόσβεσης, καθιστώντας το κόστος των μετοχών εκπεστέο ή βελτιώνοντας τις συνθήκες για τη μεταβίβαση των ζημιών στο μέλλον. Οι εταιρικοί φόροι μπορεί να είναι στρεβλωτικοί και να επηρεάζουν το επίπεδο των επενδύσεων.

Οι εταιρικοί φόροι έχουν επίσης αντίκτυπο στην τοποθεσία των επιχειρήσεων, τη μετατόπιση των κερδών και την επιλογή της δομής της εταιρείας. Μειώνοντας τους πραγματικούς οριακούς φορολογικούς συντελεστές στις δαπάνες ιδίων κεφαλαίων,

μπορούμε να αυξήσουμε τις επενδύσεις, να μειώσουμε την προκατειλημμένη φορολογική επιβάρυνση του χρέους και να αυξήσουμε τις δαπάνες Ε&Α, αντίστοιχα.

Η αντιμετώπιση της φορολογικής μεροληψίας και των φορολογικών κινήτρων για έρευνα και ανάπτυξη μπορεί να μειώσει τους αποτελεσματικούς οριακούς φορολογικούς συντελεστές για επενδύσεις σε μετοχές και Ε & Α αντίστοιχα. Για παράδειγμα, η μείωση των EMTR στο Βέλγιο, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Κύπρο (Διάγραμμα 9) προέρχεται από την εισαγωγή ενός δικαιώματος για την Εταιρική Χρηματοδότηση (ACE) σε κάθε μία από αυτές τις χώρες.

Διάγραμμα 9 - Αποτελεσματικοί οριακοί φορολογικοί συντελεστές στην ΕΕ, 2005-2017

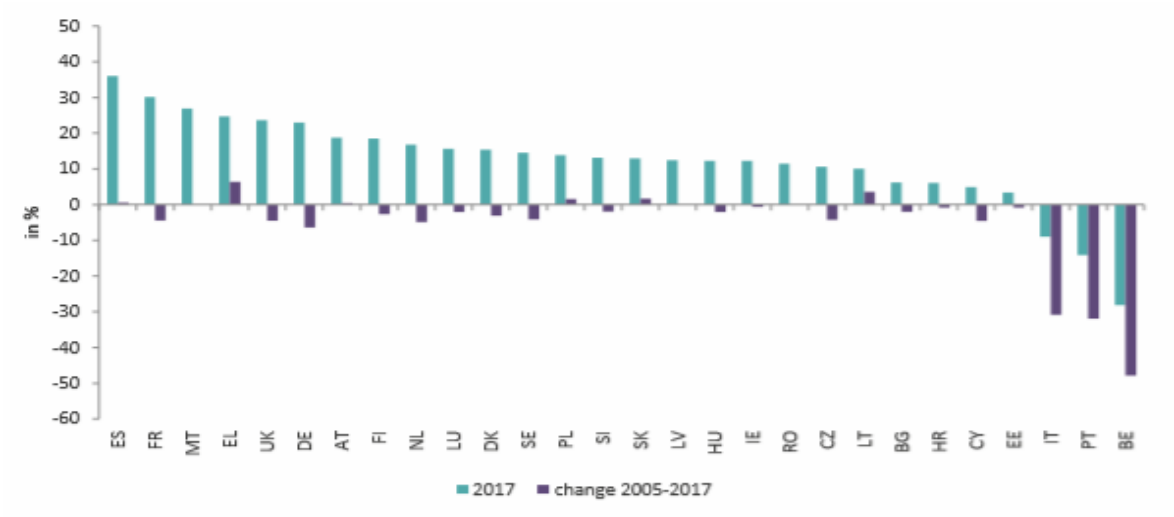

Πηγή European Commission (2018a)

3.3 Μεροληψία στη φορολογία των εταιρειών

Τα περισσότερα συστήματα φορολογίας εταιρειών δίνουν κίνητρα στις εταιρείες να αναλάβουν μεγαλύτερο χρέος επιτρέποντας την έκπτωση των πληρωμών τόκων, αλλά δεν παρέχουν παρόμοια μεταχείριση με τα ίδια κεφάλαια. Επειδή μια επένδυση που χρηματοδοτείται από το χρέος απολαμβάνει προτιμησιακής φορολογικής μεταχείρισης, η ελάχιστη επιστροφή πριν από την επιβάρυνση που απαιτείται για να καταστεί η επιχείρηση αυτή κερδοφόρα (το «κόστος κεφαλαίου») θα είναι χαμηλότερη από την επένδυση που χρηματοδοτείται από μετοχές.

Το μέγεθος αυτής της μεροληψίας του χρέους διαφέρει σε ολόκληρη την ΕΕ. Αυτό οδηγεί σε υψηλότερα επίπεδα χρέους, που καθιστούν τις εταιρείες, τόσο μη

χρηματοπιστωτικές όσο και οικονομικές, πιο εύθραυστες. Ως εκ τούτου, η προκατειλημμένη φορολογική επιβάρυνση του εταιρικού χρέους συμβάλλει σε κινδύνους χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, για παράδειγμα αυξάνοντας την πιθανότητα πτώχευσης και καθιστώντας τις οικονομίες πιο επιρρεπείς σε κρίσεις. Το υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης μετοχικού κεφαλαίου είναι ιδιαίτερα προβληματικό για τις νέες και καινοτόμες εταιρείες, οι οποίες συχνά δεν έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση από το εξωτερικό χρέος.

Αυτό ενισχύεται από την περιορισμένη πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, όπως για παράδειγμα η χρηματοδότηση επιχειρηματικών κεφαλαίων. Αρκετά κράτη μέλη έχουν εισαγάγει στοχοθετημένα φορολογικά κίνητρα για την προώθηση των κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου και των επιχειρηματικών αγγέλων.

Ωστόσο, προς το παρόν, αυτά τα είδη χρηματοδότησης αντιπροσωπεύουν ένα μικρό ποσοστό του συνολικού μεριδίου χρηματοδότησης. Κατά συνέπεια, οι μικρές και καινοτόμες επιχειρήσεις ενδέχεται να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, παρά τη σημασία τους για τη δημιουργία μελλοντικής ανάπτυξης. Επομένως, η προκατάληψη του χρέους αποτελεί εμπόδιο στη δημιουργία ισχυρότερης βάσης ιδίων κεφαλαίων στις ευρωπαϊκές εταιρείες και ενδέχεται να παρεμποδίσει την αποτελεσματική χρηματοδότηση της κεφαλαιαγοράς.

Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τους θεμελιώδεις στόχους της Ένωσης Κεφαλαιαγοράς. Επιπλέον, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται την ασύμμετρη φορολογική μεταχείριση των χρεών και των ιδίων κεφαλαίων προκειμένου να οργανώσουν στρατηγικά το χρέος τους και να μειώσουν τη συνολική φορολογική τους επιβάρυνση. Διαφορετικοί τύποι μεταρρυθμίσεων μπορούν να αντιμετωπίσουν την προκατάληψη του εταιρικού χρέους.

Μια πιθανότητα είναι να περιοριστεί ή να καταργηθεί η δυνατότητα εκπτώσεως των δαπανών τόκων (π.χ. φόρος συνολικού επιχειρηματικού φόρου - μεταρρύθμιση CBIT ή κανόνες κατώτερης κεφαλαιοποίησης). Μια άλλη δυνατότητα είναι η επέκταση της φορολογικής έκπτωσης ώστε να συμπεριλαμβάνεται και η απόδοση ιδίων κεφαλαίων ή να χορηγούνται φορολογικές ελαφρύνσεις ανεξάρτητα από τον τρόπο χρηματοδότησης. Κάθε μία από αυτές τις μεταρρυθμίσεις αντιμετωπίζει τη μεροληψία του χρέους, αλλά επηρεάζει διαφορετικά το κόστος του κεφαλαίου.

Οι μεταρρυθμίσεις CBIT θα επέκτειναν τη φορολογητέα βάση στην κανονική απόδοση (περίπου, τι θα αποφέρει μια εναλλακτική ασφαλής επένδυση) για τη χρηματοδότηση του χρέους. Αυτό με τη σειρά του αυξάνει τον αποτελεσματικό οριακό φορολογικό συντελεστή και μειώνει τις επενδύσεις, ακόμη και αν συνοδεύεται από δημοσιονομικές αλλαγές στο νόμιμο φορολογικό συντελεστή.

Αντίθετα, η απαλλαγή του κόστους μετοχικού κεφαλαίου από τη φορολογία, μειώνει τον πραγματικό οριακό φορολογικό συντελεστή και μετατοπίζει τη φορολογική επιβάρυνση στο μέρος των αποδόσεων που υπερβαίνει αυτές τις κανονικές αποδόσεις. Ως εκ τούτου, όχι μόνο αντιμετωπίζει τη μεροληψία του χρέους αλλά και υποστηρίζει την επενδυτική δραστηριότητα.

Στην Κύπρο, μια άλλη πηγή διακύμανσης πηγάζει από το πλασματικό επιτόκιο που αντλείται από το εγχώριο επιτόκιο στη χώρα όπου επενδύονται τα κεφάλαια. Δεύτερον, η μετοχική βάση μπορεί να ταξινομηθεί ευρέως σε δύο διαφορετικούς τύπους: μπορεί να εφαρμοστεί είτε το πλήρες ποσό των ιδίων κεφαλαίων είτε να αφαιρεθούν μόνο τα ίδια κεφάλαια. Ενώ και οι δύο τύποι προσφέρουν τα ίδια οικονομικά κίνητρα για τη μείωση του χρέους και την αύξηση των επενδύσεων, ο πρώτος χορηγεί επιπρόσθετα κέρδη στις επιχειρήσεις και ως εκ τούτου ευνοεί τις πρακτικές φορολογικού σχεδιασμού.

Τρίτον, η εφαρμογή μέτρων διασφάλισης κατά της κατάχρησης των συστημάτων ACE είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν ασχολείται με (ενδεχομένως πολυεθνικές) εταιρικές δομές. Αυτά τα μέτρα πρέπει να αποτρέπουν π.χ. η ενδοκράτηση των πολλαπλών κρατήσεων ACE ή η ενδοεταιρική μετατροπή του χρέους σε ίδια κεφάλαια για σκοπούς φορολογικού σχεδιασμού.

Οποιαδήποτε μεταρρύθμιση πρέπει να σχεδιαστεί σωστά, ώστε να μην αφήνει περιθώριο φορολογικού σχεδιασμού και στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Οι προτάσεις της Επιτροπής για μια κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών αφαιρούν τη μεροληψία του χρέους, προσφέροντας ένα επίδομα για την ανάπτυξη και τις επενδύσεις (AGI). Πρόκειται για μια έκπτωση φόρου για τις εταιρείες που επιλέγουν να χρηματοδοτήσουν νέες επιχειρηματικές δραστηριότητες μέσω μετοχικού κεφαλαίου αντί μέσω χρέους. Η έκπτωση υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας την μεταβολή των ιδίων κεφαλαίων με ένα σταθερό επιτόκιο, το οποίο αποτελείται από ένα επιτόκιο χωρίς κίνδυνο και ένα ασφάλιστρο κινδύνου.

3.4 Φορολογική επιβάρυνση των ατόμων με χαμηλό εισόδημα

Ορισμένες συγκεκριμένες ομάδες, όπως τα άτομα με χαμηλό εισόδημα, μπορούν να είναι πιο ευαίσθητα στις αλλαγές στη φορολογική επιβάρυνση της εργασίας. Η εστίαση των μειώσεων του φόρου εργασίας σε άτομα με χαμηλό εισόδημα μπορεί επίσης να υποστηρίξει άλλους πολιτικούς στόχους, όπως τη μείωση της ανισότητας εισοδήματος ή της φτώχειας.

Ανάλογα με τη διάρθρωση του φορολογικού συστήματος, επιλογές όπως φορολογικές ελαφρύνσεις, φορολογικές απαλλαγές ή μεταβολές των φορολογικών συντελεστών μπορούν να επηρεάσουν η φορολογική επιβάρυνση για άτομα με χαμηλό εισόδημα. Ωστόσο, όταν μέτρα όπως οι διαφοροποιημένες αποζημιώσεις ή οι πιστώσεις φόρου απευθύνονται σε άτομα με χαμηλό εισόδημα και αποσύρονται ως εισόδημα, μπορούν να δημιουργήσουν υψηλότερους οριακούς φορολογικούς συντελεστές σε ορισμένα επίπεδα εισοδήματος. Τα μέτρα αυτά πρέπει να σχεδιαστούν προσεκτικά.

Μεταξύ του 2010 και του 2017, ο μέσος όρος της φορολογικής επιβάρυνσης μειώθηκε ελαφρά για τους εργαζόμενους που κέρδισαν τόσο το 67% όσο και το 50% του μέσου μισθού, με σημαντικές μειώσεις σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά και σε άλλες. Στο 50% του μέσου μισθού σημειώθηκαν μειώσεις άνω των 5 ποσοστιαίων μονάδων στη Ρουμανία, το Βέλγιο, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Για τους εργαζόμενους που κερδίζουν το 67% του μέσου μισθού, οι σημαντικότερες μειώσεις σημειώθηκαν στη Ρουμανία (5,0 ποσοστιαίες μονάδες), στη Γαλλία (4,0 ποσοστιαίες μονάδες), στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιταλία (και οι 3,3 μονάδες) (European Commission, 2018a).

Η παγίδα της αδράνειας - ή ο σιωπηρός φόρος για την επιστροφή στην εργασία για τα ανενεργά άτομα, μετρά το μέρος του επιπλέον ακαθάριστου μισθού που φορολογείται σε περίπτωση που ένα ανενεργό άτομο, ένα άτομο δηλαδή που δεν δικαιούται παροχές ανεργίας αλλά είναι επιλέξιμο για κοινωνική βοήθεια που υπόκειται σε έλεγχο εισοδήματος, αναλαμβάνει μια δουλειά.

Με άλλα λόγια, ο εν λόγω δείκτης μετρά τα οικονομικά κίνητρα για τη μετάβαση από την αδράνεια και την κοινωνική βοήθεια στην απασχόληση. Η «παγίδα» υποδηλώνει ότι η αλλαγή στο διαθέσιμο εισόδημα είναι μικρή και, αντιστρόφως, το φαινόμενο της αποδυνάμωσης της εργασίας των συστημάτων φορολογίας και παροχών είναι

μεγάλο. Η φορολογία είναι ένα στοιχείο που συμβάλλει στη συνολική παγίδα αδράνειας.

Τα χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος, όπως οι μεταβιβάσιμες πιστώσεις φόρου και ο βαθμός κοινής φορολογίας, συμβάλλουν στη διακύμανση του επιπέδου της παγίδας της αδράνειας για τους δευτερεύοντες, παράλληλα με τα χαρακτηριστικά του συστήματος παροχών, όπως η απόσυρση των παροχών που εξετάζονται από τα μέσα. Η κοινή φορολογία μπορεί να μειώσει τη φορολογική επιβάρυνση των ζευγαριών μεμονωμένων αμοιβών ή των ζευγαριών διπλού εισοδήματος, όπου η κατανομή των αποδοχών μεταξύ των εταίρων είναι άνιση.

Ωστόσο, μπορεί να δημιουργήσει υψηλότερους οριακούς φορολογικούς συντελεστές για τον μη κερδοσκοπικό εταίρο ή για το χαμηλότερο εισόδημα του ζευγαριού, καθώς φορολογούνται με τον ίδιο οριακό συντελεστή με τον υψηλότερο συζυγικό ή συνεργάτη. Αυτό μπορεί να συμβάλει στη διατήρηση υψηλού χάσματος στα ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο, συμβάλλοντας έτσι στη διαφορά στις αμοιβές των δύο φύλων.

Στα περισσότερα κράτη μέλη, η συμβολή της φορολογίας στην παγίδα της αδράνειας για τους δεύτερους μισθωτούς, σε περιπτώσεις όπου ο κύριος εργαζόμενος κερδίζει τον μέσο μισθό, είναι σχετικά υψηλός. Όταν η φορολογία είναι υψηλότερη από την ίδια την παγίδα, αυτό σημαίνει ότι άλλα μέτρα, όπως τα οφέλη εργασίας, αντισταθμίζουν το επίπεδο φορολογίας.

Πρέπει να σημειωθεί ότι άλλοι παράγοντες, όπως η ύπαρξη προσιτών και υψηλής ποιότητας υπηρεσιών επίσημης φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης της φροντίδας των παιδιών, καθώς και καλά σχεδιασμένες πολιτικές για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, μπορούν να συμβάλουν στην απόφαση σχετικά με το εάν θα εισέλθουν στην αγορά εργασίας, να εργάζονται ή να αυξάνουν το ωράριο εργασίας. Η συμβολή της φορολογίας στην παγίδα της αδράνειας είναι πιο έντονη στο Βέλγιο και τη Γερμανία

3.5 Αύξηση της φορολογικής ασφάλειας

Η αύξηση της φορολογικής ασφάλειας ως παράγοντα ανάπτυξης και εμπορίου έχει καταστεί σημαντική προτεραιότητα για τις κυβερνήσεις και τους φορολογούμενους στις χώρες της ομάδας G20 και του ΟΟΣΑ, δεδομένης της βαθύτερης παγκοσμιοποίησης και της ανάγκης προσαρμογής των διεθνών φορολογικών

κανόνων σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η φορολογική αβεβαιότητα είναι πολύ πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στις επενδύσεις και το εμπόριο(European Commission, 2018a). Ως εκ τούτου, υπάρχει μια ανησυχία ότι η φορολογία θα μπορούσε να εξακολουθήσει να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη.

Από επιχειρηματική άποψη, η βεβαιότητα του φόρου μπορεί να οριστεί ως ένα περιβάλλον όπου ο κίνδυνος που συνδέεται με τις αβεβαιότητες στα φορολογικά θέματα είναι διαχειρίσιμος και η αποτελεσματική φορολογική επιβάρυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων είναι κάπως προβλέψιμη. Η βεβαιότητα του φόρου είναι επίσης μια ανησυχία για τις κυβερνήσεις που αναζητούν προβλέψιμες και σταθερές των δημόσιων εσόδων και, ταυτόχρονα, με στόχο τη δημιουργία ενός ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Η έννοια της φορολογικής βεβαιότητας είναι πολυδιάστατη. Μια ποικιλία φορολογικών παραμέτρων μπορεί να υπόκειται σε αβεβαιότητα, π.χ. τον φορολογικό συντελεστή, τη φορολογική βάση, το χρονοδιάγραμμα μιας φορολογικής αλλαγής, την ημερομηνία λήξης των προσωρινών φορολογικών μέτρων.

Η ορθή ερμηνεία των φορολογικών νομοθεσιών στο πραγματικό πλαίσιο προσθέτει ένα ακόμη στρώμα, ιδίως για τα εξελισσόμενα επιχειρηματικά μοντέλα. Η αβεβαιότητα του φορολογικού ελέγχου, δηλαδή ο κίνδυνος να θεωρείται μη συμμορφούμενος κατά τον έλεγχο, έχει επίσης σημασία.

Η φορολογική αβεβαιότητα μπορεί να προέλθει από πολλές πηγές. Σε εγχώριο επίπεδο, τυπικές πηγές αβεβαιότητας είναι η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, οι απρόσμενες και συχνές φορολογικές αλλαγές και η ασυνέπεια στην εφαρμογή των φορολογικών μεταρρυθμίσεων. Σε διεθνές επίπεδο, η συνύπαρξη διαφορετικών φορολογικών συστημάτων δημιουργεί αναπόφευκτα αβεβαιότητα για τις διασυνοριακές επενδύσεις.

Σημαντικά φορολογικά εμπόδια στις διασυνοριακές επιχειρηματικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν τη δυνατότητα μη διόρθωσης της διπλής φορολογίας για το διασυνοριακό εισόδημα και κεφάλαιο, διαφορές στην εφαρμογή των κανονισμών για τις τιμές μεταβίβασης μεταξύ των αρχών, έλλειψη εκτελεστότητας σε μηχανισμούς επίλυσης διαφορών και ασυνέπειες ή συγκρούσεις μεταξύ των φορολογικών αρχών την ερμηνεία των φορολογικών τους προτύπων. Ζητήματα αβεβαιότητας μπορούν

επίσης να προκύψουν εξαιτίας της αλληλεπίδρασης διαφόρων φόρων, όπως ο ΦΠΑ και ο άμεσος φόρος, στις διεθνείς συναλλαγές.

Δύο έρευνες για τη φορολογική αβεβαιότητα που διεξάγονται μεταξύ των επιχειρήσεων και των φορολογικών διοικήσεων επιτρέπουν τον εντοπισμό των πηγών φορολογικής αβεβαιότητας σχετικά πιο σημαντικές για τις οικονομικές επιλογές (ΔΝΤ-ΟΟΣΑ, 2017). Σύμφωνα με τις επιχειρήσεις, τα θέματα που σχετίζονται με τη φορολογική διοίκηση κατατάσσονται μεταξύ των κυριότερων μοχλών της αβεβαιότητας.

Ειδικότερα, η σημαντική γραφειοκρατία για τη συμμόρφωση με τη φορολογική νομοθεσία και η ασυνεπής μεταχείριση από τη φορολογική αρχή θεωρούνται οι δύο πιο σημαντικές πηγές φορολογικής αβεβαιότητας. Σύμφωνα με τις φορολογικές διοικήσεις, οι σημαντικότερες πηγές φορολογικής αβεβαιότητας σχετίζονται με την πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, τις μακρές δικαστικές διαδικασίες και την επίλυση των διαφορών.

Για να ενισχυθεί η βεβαιότητα της φορολογίας, τα πιο αποτελεσματικά εργαλεία που εντοπίζονται από τις επιχειρήσεις μειώνουν τη συχνότητα των φορολογικών μεταβολών, μειώνοντας τη γραφειοκρατία, παρέχοντας λεπτομερείς οδηγίες στους φορολογικούς κανονισμούς και αναγγέλλοντας εκ των προτέρων σημαντικές αλλαγές. Σχετικά με αυτό το θέμα, οι απόψεις των φορολογικών διοικήσεων συμπίπτουν στενά με εκείνες που υποδεικνύουν οι επιχειρήσεις.

Η υψηλή νομική αβεβαιότητα όσον αφορά τη φορολογία αντικατοπτρίζεται επίσης στην απογραφή των εκκρεμών διπλωματικών διαφορών των κρατών μελών βάσει της σύμβασης διαιτησίας της ΕΕ. Ο αριθμός των εκκρεμών διαδικασιών αμοιβαίας συμφωνίας (ΜΑΡ) βάσει της σύμβασης διαιτησίας αυξάνεται συστηματικά στο παρελθόν με σχεδόν διπλασιασμό από το 2013 έως το 2016.

Το 2016 εκκρεμούσαν περίπου 1800 περιπτώσεις, με πολλές περιπτώσεις να διαρκούν δύο χρόνια μετά την έναρξη, αλλά και πολύ περισσότερο. Το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν παρέχει στους φορολογουμένους επαρκείς εγγυήσεις ότι οι διαφορές τους (διπλής φορολογίας) θα επιλυθούν εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Αυτό τροφοδότησε την αβεβαιότητα στο διεθνές φορολογικό σύστημα και συνεπώς οδήγησε σε παραμορφωμένες οικονομικές αποφάσεις (European Commission, 2018a).

.

Οι πρωτοβουλίες πολιτικής μπορούν να βελτιώσουν τη βεβαιότητα της φορολογίας τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Στο εσωτερικό της χώρας, ο σχεδιασμός ενός απλού φορολογικού συστήματος, όσον αφορά τους φορολογικούς κανόνες και τη φορολογική συμμόρφωση, μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την ασφάλεια του φόρου.

Όσον αφορά το είδος της φορολογικής αβεβαιότητας σε διεθνές επίπεδο, η καλύτερη απάντηση στην πολιτική είναι η ενίσχυση της συνεργασίας σε φορολογικά θέματα, που σημαίνει όχι μόνο ανταλλαγή πληροφοριών αλλά και κοινές προσεγγίσεις για την καταπολέμηση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, δίκαιη κατανομή των φορολογικών εσόδων για διασυνοριακές επενδύσεις και, γενικότερα, για ένα διαφανές και δίκαιο φορολογικό παιχνίδι ανταγωνισμού.

Όλες οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συμβάλλουν στην αύξηση της φορολογικής ασφάλειας. Μεταξύ των τελευταίων εξελίξεων, τα κράτη μέλη συμφώνησαν να ενισχύσουν το σύστημα για την επίλυση των διαφορών, συμπεριλαμβανομένων των διαφορών διπλής φορολογίας που απορρέουν από τις φορολογικές συμβάσεις και τις συμβάσεις μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ. Η οδηγία για τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών αναμένεται να διασφαλίσει ότι οι διαφορές που σχετίζονται με τη φορολογική συνθήκη θα επιλυθούν πιο γρήγορα και αποτελεσματικά, διευκολύνοντας έτσι τις διασυνοριακές δραστηριότητες των φορολογουμένων.

Κεφάλαιο 4

4.1 Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής

Η παρακράτηση πληροφοριών σχετικά με το εισόδημα ενός ατόμου προκειμένου να πληρώνει λιγότερους φόρους έχει ηθικές και νομικές συνέπειες. Το κράτος χρειάζεται πηγές εισοδήματος, προκειμένου να προσφέρει υπηρεσίες και να παρέχει ασφάλεια στους πολίτες του. Από την άλλη πλευρά, η κυβέρνηση συχνά απορρίπτει δημόσιο χρήμα εξαιτίας της αναποτελεσματικής διαχείρισης και, ενίοτε, λόγω της παράνομης κατάχρησης.

Ως εκ τούτου, οι πολίτες αποκλίνουν από τη νομική διαδικασία όσον αφορά την καταβολή των φόρων, ενώ η κυβέρνηση μερικές φορές διασχίζει τα όρια της καλής δημόσιας διοίκησης. Από το 2008, υπό το πρίσμα της οικονομικής κρίσης, έχουν ληφθεί αυστηρότερα μέτρα όσον αφορά την ανίχνευση του "κρυμμένου" εισοδήματος. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύχθηκαν πρακτικές διακυβέρνησης σχετικά με τη συλλογή των φορολογικών εσόδων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ).

Επιπλέον, μεταξύ των κρατών μελών και χωρών όπως η Ελβετία, το Μονακό, ο Άγιος Μαρίνος και το Λιχτενστάιν προωθείται η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με το "κρυφό" εισόδημα. Κατά τα τελευταία έτη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνέβαλε σημαντικά στην εφαρμογή πρωτοβουλιών σχετικά με τον μετριασμό της φοροδιαφυγής και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ως αποτέλεσμα, οι κυβερνήσεις στην ΕΕ θέσπισαν και εφάρμοσαν πιο περίπλοκη νομοθεσία κατά της φοροδιαφυγής.

Η Ελλάδα έχει ένα πολύ αυστηρό νομικό σύστημα. Ωστόσο, η σημερινή υπερβολική ρύθμιση συχνά οδηγεί σε αντιφάσεις μεταξύ διαφόρων νόμων και πολυπλοκότητας του δικαίου, γεγονός που ενισχύει τη φοροδιαφυγή. Ταυτόχρονα, υπάρχει σημαντική μείωση των εσόδων ΦΠΑ στην Ελλάδα, σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η φορολογική ηθική αναφέρεται στην ηθική υποχρέωση του φορολογουμένου να πληρώνει φόρους και επηρεάζεται από τη σχέση μεταξύ του φορολογούμενου, ως πολίτη, και της κυβέρνησης. Η φορολογική δεοντολογία και η φοροδιαφυγή συχνά χρησιμοποιούνται εναλλακτικά. Ωστόσο, η φοροδιαφυγή αποκαθιστά ένα άτομο που προσπαθεί ενεργά να αποφύγει την καταβολή φόρου ενώ η φορολογική δεοντολογία

αναφέρεται σε όλα τα μη χρηματικά κίνητρα για συμμόρφωση με τη φορολογική νομοθεσία.

Η μέτρηση της φορολογικής δεοντολογίας συμβάλλει στην έμμεση μέτρηση του μεγέθους της «σκιώδους οικονομίας», αφού πολλά άτομα δεν είναι πρόθυμα να αποκαλύψουν εάν έχουν διαπράξει οικονομικές παρατυπίες ή όχι. Συνεπώς, ένας υψηλότερος βαθμός φορολογικής δεοντολογίας συνδέεται θετικά με τις τακτικές πληρωμές φόρων και τη συμμόρφωση με τους φορολογικούς κανονισμούς. Αντίθετα, άτομα με χαμηλό βαθμό φορολογικής δεοντολογίας είναι πιο επιρρεπή στη φοροδιαφυγή.

Η φορολογική δεοντολογία εκτιμάται συνήθως με έρευνες μεγάλης κλίμακας που διερευνούν τις αξίες και τις πεποιθήσεις των ανθρώπων, τον τρόπο που αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου και τις κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις τους. Η έννοια της φοροδιαφυγής χρησιμοποιείται γενικά για την περιγραφή παράνομων ρυθμίσεων στις οποίες οι φορολογικές υποχρεώσεις είτε αποκρύπτονται είτε αγνοούνται. Με άλλα λόγια, ο φορολογούμενος πληρώνει λιγότερο φόρο από αυτόν που υποχρεούται νομίμως να πληρώσει, αποκρύπτοντας εισοδήματα ή πληροφορίες από τις φορολογικές αρχές.

Η φορολογική απάτη είναι μια μορφή σκόπιμης φοροδιαφυγής και αποτελεί ποινική πράξη. Ο όρος περιλαμβάνει τη σκόπιμη ανακρίβεια των πληροφοριών, την πλαστογράφηση των εγγράφων κλπ. Η φοροδιαφυγή δεν είναι η ίδια με τη μείωση του φόρου, δηλαδή η προσπάθεια του φορολογούμενου να μειώσει τις φορολογικές οφειλές του χωρίς όμως να διαπράττουν παράνομες ενέργειες. Η φοροδιαφυγή έχει τεράστιες αρνητικές κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες, καθώς οδηγεί σε άνιση κατανομή των φορολογικών εσόδων και στερεί τα κράτη από τη βασική πηγή εσόδων τους.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι κυβερνήσεις να αυξήσουν τα υφιστάμενα φορολογικά επίπεδα, τα οποία με τη σειρά τους επιβραδύνουν την οικονομική ανάπτυξη και επιβαρύνουν επιπλέον τους πολίτες που συμμορφώνονται με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Συνοψίζοντας, η φοροδιαφυγή επηρεάζει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη και αυξάνει τις κοινωνικές ανισότητες.

4.2 Παράγοντες που επηρεάζουν την φορολογική ηθική

Η στάση των πολιτών έναντι των φορολογικών υποχρεώσεων επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Για παράδειγμα, αρκετές μελέτες δείχνουν ότι η φορολογική δεοντολογία είναι υψηλότερη μεταξύ των ηλικιωμένων πολιτών, των πολιτών που έχουν ισχυρές θρησκευτικές πεποιθήσεις ή των πολιτών που εμπιστεύονται τους πολιτικούς.

Επιπλέον, η διεθνής έρευνα έδειξε ότι η φορολογική δεοντολογία συνδέεται θετικά με τη δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος και τη διαφάνεια της κυβέρνησης και συνδέεται αρνητικά με τη φοροδιαφυγή και την παραοικονομία. Στην Πορτογαλία, μια έρευνα που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Μελέτη Αξιών κατά τη διάρκεια της περιόδου 2008-2010 έδειξε ότι οι συμπεριφοριστικοί, ψυχολογικοί και πολιτικοί παράγοντες έχουν άμεσο αντίκτυπο στην φορολογική δεοντολογία.

Η δικαιοσύνη στο δημοκρατικό πολιτικό σύστημα και η προσωπική ικανοποίηση των πολιτών από το σύστημα έχει άμεση επιρροή στη φορολογική δεοντολογία. Εναλλακτικά, οι πολίτες που πιστεύουν ότι το πολιτικό τους σύστημα είναι καλό έχουν ισχυρότερη φορολογική ηθική. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει μια αρνητική σχέση μεταξύ της φορολογικής δεοντολογίας, της πολιτικής συμμετοχής και της δυσπιστίας.

Οι πολίτες που συμμετέχουν ενεργά στην πολιτική και οι οποίοι δεν εμπιστεύονται τους άλλους έχουν ασθενέστερη φορολογική ηθική. Στην Τουρκία, η εμπιστοσύνη στο κράτος, η θρησκεία και η εθνική υπερηφάνεια σχετίζονται θετικά με τη συμμόρφωση προς τις κοινωνικές απαιτήσεις, όπως η καταβολή φόρου. Με άλλα λόγια, οι Τούρκοι πολίτες που αισθάνονται σίγουροι για τα κοινωνικά πρότυπα έχουν υψηλό επίπεδο φορολογικής δεοντολογίας σε σύγκριση με αυτούς που δεν το κάνουν.

Στην Ισπανία, σε αντίθεση με την Τουρκία, η εμπιστοσύνη στο πολιτικό σύστημα και στη θρησκεία δεν έχει επίδραση στη φορολογική δεοντολογία. Ωστόσο, η εθνική υπερηφάνεια και το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης έχουν θετικό αντίκτυπο στη φορολογική δεοντολογία. Στο Πακιστάν, τα αποτελέσματα των ερευνών δείχνουν ότι οι γυναίκες έχουν σημαντικά υψηλότερη φορολογική ηθική από ό, τι οι άνδρες. Ομοίως, οι συνταξιούχοι πληρούν περισσότερο τη φορολογική νομοθεσία από ό, τι οι μη συνταξιούχοι, ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι έχουν ασθενέστερη φορολογική ηθική.

Στη Μαυριτανία, όπως και σε άλλες έρευνες, οι έγγαμοι πολίτες και οι ηλικιωμένοι συμμορφώνονται περισσότερο με τη φορολογική νομοθεσία σε σύγκριση με τους

νεότερους πολίτες. Επιπλέον, η δικαιοσύνη, η εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση και η αντιληπτή δικαιοσύνη για τον τρόπο με τον οποίο δαπανώνται τα δημόσια χρήματα βελτιώνουν την προθυμία των φορολογουμένων να συμμορφώνονται με τις φορολογικές απαιτήσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο, η φορολογική συμμόρφωση αυξάνεται όταν οι πολίτες πιστεύουν ότι το φορολογικό και νομικό σύστημα είναι δίκαιο, σαφές και σταθερό και ότι η διαφθορά αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά. Στη Λετονία, η νομιμότητα των φορολογικών αρχών και της κυβέρνησης, η εθνική υπερηφάνεια και η αντίληψη του κινδύνου και της σοβαρότητας της τιμωρίας διαπιστώθηκε ότι συνδέονται θετικά με την υψηλή φορολογική ηθική για τους ιδιοκτήτες και τους διαχειριστές επιχειρήσεων.

Τέλος, σε μια πρόσφατη έρευνα, στην οποία συλλέχθηκαν στοιχεία από 35 χώρες της Ευρασίας, η φορολογική ηθική είναι υψηλότερη στις πλούσιες χώρες, στις χώρες που έχουν αυξήσει τα δημόσια έσοδα και τις δαπάνες, σε χώρες με δίκαιο και σαφές νομικό σύστημα και σε χώρες με ένα χαμηλό επίπεδο κοινωνικής ανισότητας και διαφθοράς. Επιπλέον, οι πολίτες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι πολίτες με παιδιά έχουν μεγαλύτερη αίσθηση φορολογικής συμμόρφωσης.

4.3 Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

Τα ετήσια έσοδα του ελληνικού κράτους κυμαίνονται γύρω στα 50 δισ. ευρώ. Πρόκειται για εισόδημα που μαζί με τις πληρωμές κοινωνικής ασφάλισης, τα έσοδα από ασφαλιστικά ταμεία και τα δάνεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να καλύπτουν όλες τις κρατικές δαπάνες. Αυτά τα έξοδα περιλαμβάνουν τα λειτουργικά έξοδα της κυβέρνησης, την αποπληρωμή των δανείων της χώρας (περίπου 12 δισ. Ευρώ ετησίως), τις συντάξεις (28 δισ. Ευρώ ετησίως), τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων (περίπου 15 δισ. Ευρώ ετησίως) που έχουν υπογραφεί με τους πιστωτές της Ελλάδας, σημαντικά ετήσια πρωτογενή πλεονάσματα.

Διάγραμμα 10 - Πρωτογενή έσοδα του προϋπολογισμού

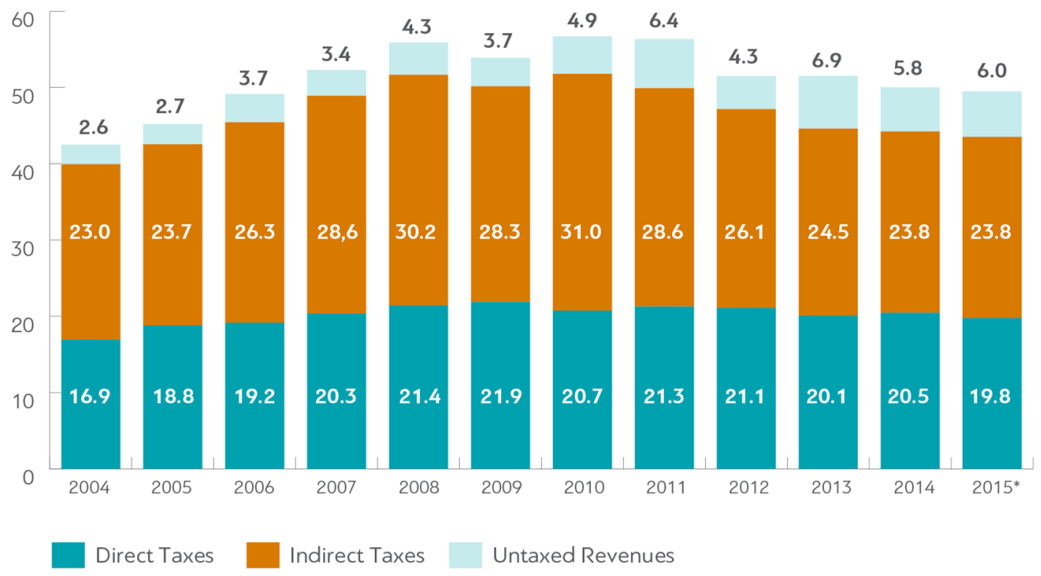

Source: Bank of Greece, Governor's Report

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία από το 2015, το 88% των εσόδων του κράτους, με εξαίρεση τα εισοδήματα από ασφαλιστικά ταμεία που εισπράττονται από τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, προέρχονται από τη φορολογία. Οι άμεσοι φόροι φέρουν περίπου 20 δισ. Ευρώ, ενώ οι έμμεσοι φόροι (ΦΠΑ, φόρος καυσίμων, φόρος καπνού κ.λπ.) φθάνουν περίπου 24 δισ. Ευρώ. Οι έμμεσοι φόροι θεωρούνται περισσότερο «άδικοι» επειδή επηρεάζουν εξίσου τους πλούσιους και τους φτωχούς.

Τα φορολογικά συστήματα των πιο ανεπτυγμένων χωρών βασίζονται περισσότερο στους άμεσους φόρους για τον λόγο αυτό. Πρόκειται κυρίως για αναπτυσσόμενες χώρες ή χώρες του τρίτου κόσμου που βασίζονται περισσότερο στους έμμεσους φόρους. Τα έσοδα της χώρας μειώνονται σταθερά από το 2010, με τη μεγαλύτερη μείωση των εσόδων από έμμεσους φόρους.

Υπήρξε ραγδαία πτώση του φόρου εισοδήματος που εισπράχθηκε (από 17,2 δισεκατομμύρια το 2008 σε 12,1 δισεκατομμύρια το 2015) - κάτι που αναμένεται, καθώς τα εισοδήματα των πολιτών έχουν μειωθεί δραματικά. Ταυτόχρονα όμως, κατά τη διάρκεια της κρίσης, αυξήθηκαν οι άμεσοι φορολογικοί συντελεστές και εισήχθησαν επίσης νέοι άμεσοι φόροι (φόρος αλληλεγγύης, φόρος ενιαίας ιδιοκτησίας - ΕΝΦΙΑ), που μείωσαν τις απώλειες του κράτους αλλά αύξησαν τη φορολογική επιβάρυνση για όλους.

Διάγραμμα 11 – Άμεσοι φόροι

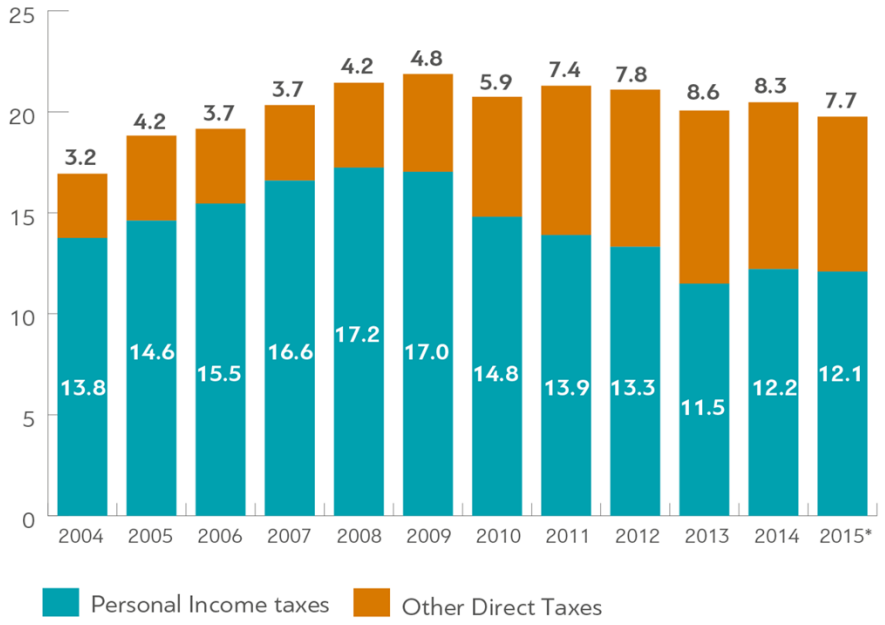

Source: Bank of Greece, Governor's Report * provisional data

Στην Ελλάδα το 2011 είχαν κατατεθεί 5,7 εκατομμύρια φορολογικές δηλώσεις, αριθμός που παρέμεινε σχεδόν σταθερός τα τελευταία δέκα χρόνια. Σχεδόν οι μισοί από αυτούς (49%) χαρακτήριζαν εισοδήματα κάτω των € 12.000. Το 64% των αυτοαπασχολούμενων δήλωσε εισόδημα κάτω από το αφορολόγητο όριο των € 12.000 (δηλώνουν μέσο εισόδημα μόλις € 4.300).

Αυτοί οι φορολογούμενοι συνδύαζαν λιγότερο από το 1% των συνολικών φορολογικών εσόδων. Με άλλα λόγια, 2,8 εκατομμύρια πολίτες πλήρωσαν συνολικά 60 εκατομμύρια ευρώ σε φόρους - 21,4 ευρώ το καθένα. Από την άλλη πλευρά, το 8% των φορολογουμένων που δήλωσαν εισόδημα άνω των € 42.000 - συνολικά 400.000 πολίτες - πλήρωσαν το 69% του συνολικού φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Στην Ελλάδα το 2011, υπήρχαν 220.000 επιχειρήσεις που δήλωσαν ετήσια κέρδη κάτω των 1,2 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ μόλις 901 επιχειρήσεις δήλωσαν μεγαλύτερο εισόδημα. Η τελευταία κατηγορία, η οποία αποτελεί το 0,4% των ελληνικών επιχειρήσεων, κατέβαλε το 61% των φόρων. Οι εταιρείες της πρώτης κατηγορίας πληρώνουν κατά μέσον όρο 5.400 ευρώ ετησίως, ενώ οι εταιρείες της δεύτερης κατηγορίας πληρώνουν 2,1 εκατ. Ευρώ.

Με άλλα λόγια, το 2011, το 8% των φορολογουμένων πλήρωσε το 69% του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και το 0,4% των επιχειρήσεων πλήρωσε το 61% του φόρου εισοδήματος νομικής οντότητας στην Ελλάδα. Οι "πλούσιοι" φέρουν τη φορολογική επιβάρυνση της χώρας. Στη μεγάλη πλειοψηφία τους, είναι υψηλά αμειβόμενοι μισθωτοί εργαζόμενοι και μεγάλες επιχειρήσεις. Η μεγάλη πλειοψηφία των εσόδων από φόρους εισοδήματος προέκυψε από αυτές. Αυτό φαίνεται να αλλάζει, ωστόσο.

4.4 Αιτίες φοροδιαφυγής στην Ελλάδα και τρόποι επίλυσής τους

Αν επικεντρωθούμε περισσότερο στην περίπτωση της Ελλάδας, μπορούμε να εντοπίσουμε 8 κύριες αιτίες της φοροδιαφυγής:

- Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος
- Νομική αβεβαιότητα για τους φορολογούμενους και τους υπαλλήλους της φορολογικής διοίκησης
- Επαναλαμβανόμενες φορολογικές αυξήσεις
- Η έλλειψη πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του προβλήματος
- Τεχνολογικές αποτυχίες
- Γραφειοκρατία
- Διαρθρωτικές στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας
- Φορολογικό πολιτισμό

Τα πρώτα δύο προβλήματα είναι προφανή και συνδέονται μεταξύ τους. Από το 1975, η Ελλάδα ψήφισε 250 φορολογικούς νόμους και 115.000 υπουργικές αποφάσεις. Είναι σαφές ότι αυτή η πολυπλοκότητα καθιστά εξαιρετικά δύσκολη τη λειτουργία του μηχανισμού είσπραξης των φόρων.

Ταυτόχρονα, αναπόφευκτα προκαλεί αβεβαιότητα τόσο στους φορολογούμενους όσο και στους υπαλλήλους της φορολογικής διοίκησης. Ακόμη και οι φορολογικοί εμπειρογνώμονες έχουν συχνά περιορισμένη γνώση του τι είναι νόμιμο και τι δεν είναι. Και, φυσικά, μεταξύ αυτής της πολυπλοκότητας, υπάρχουν ευκαιρίες και κίνητρα για τη διαφθορά.

Μία άλλη αιτία είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο φόρος εισοδήματος για τα άτομα αυξήθηκε και μειώθηκε το αφορολόγητο όριο. Το

αφορολόγητο όριο έχει επίσης καταργηθεί για τους αυτοαπασχολούμενους, οι οποίοι τώρα πρέπει να πληρώσουν μεγαλύτερο ποσοστό φόρου εκ των προτέρων.

Ο φόρος εισοδήματος των επιχειρήσεων έχει αυξηθεί, υπό μορφή προκαταβολικής φορολογικής επιβάρυνσης. Τέλος, αυξήθηκαν όλοι οι συντελεστές του "ειδικού φόρου αλληλεγγύης", οι φόροι ιδιοκτησίας, οι συντελεστές ΦΠΑ για προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και οι φόροι κατανάλωσης για το αλκοόλ, τον καπνό και τα καύσιμα.

Πιστεύεται ότι οι φόροι στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά υψηλοί. Πράγματι, ο ΟΟΣΑ υπολόγισε ότι η φορολογική επιβάρυνση της Ελλάδας το 2014 αυξήθηκε από 34,4% σε 35,9%. Υπάρχει ένα όριο που προβλέπεται από τη λεγόμενη "καμπύλη Laffer" πάνω από τα οποία μειώνονται τα φορολογικά έσοδα. Σύμφωνα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το όριο αυτό για τις χώρες της ΕΕ είναι 54% για τον ατομικό φόρο εισοδήματος και 72% για τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων.

Αυτό θεωρείται ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό, πολύ υψηλότερο από τα ποσοστά στην υπερχρεωμένη Ελλάδα. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι υπάρχει στην ελληνική οικονομία περιθώριο για περαιτέρω αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών. Η ίδια μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκτιμά ότι για τις χώρες με σημαντική «σκιώδη οικονομία», η καμπύλη Laffer μετατοπίζεται προς τα κάτω. Για χώρες όπως η Ελλάδα, το κατώτατο όριο του ατομικού φόρου εισοδήματος είναι 39% - πολύ κοντά στον τρέχοντα ρυθμό. Αυτό σημαίνει ότι μια περαιτέρω αύξηση των φορολογικών συντελεστών στην Ελλάδα θα είχε ελάχιστη επίδραση.

Φυσικά, οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές έχουν άλλες σοβαρές συνέπειες, πέρα από τη μειωμένη αποτελεσματικότητά τους. Αποτελούν σοβαρό αντικίνητρο για επενδύσεις, μειώνουν ταχέως την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων επιχειρήσεων, ενώ επηρεάζουν αρνητικά τις καταναλωτικές δαπάνες (οι πωλήσεις αλκοολούχων ποτών στην Ελλάδα μειώθηκαν κατά 45,7% μεταξύ 2009-2012).

Παρά τις μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις όλων των πολιτικών δυνάμεων που έχουν συμμετάσχει ποτέ στις εκλογές της πρόσφατης ιστορίας, τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά. Η ψηφιοποίηση του ελληνικού φορολογικού συστήματος έχει υστερήσει σημαντικά. Για παράδειγμα, η ηλεκτρονική υποβολή των εταιρικών φορολογικών δηλώσεων κατέστη δυνατή μόνο το 2013, ενώ μια σειρά διαδικασιών εξακολουθεί να

απαιτεί τη φυσική παρουσία των φορολογουμένων στα γραφεία της φορολογικής διοίκησης.

Τα συστήματα πληροφοριών δεν συνδέονται μεταξύ τους, οι βάσεις δεδομένων δεν είναι ψηφιοποιημένες ή ενημερωμένες, τα συστήματα διαχείρισης πληροφοριών δεν ενημερώνονται τακτικά: υπήρξε μια σειρά γραφειοκρατικών αποτυχιών, απλά πράγματα που άλλες χώρες κατάφεραν να επιλύσουν πριν από πολλά χρόνια.

Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής είναι μια πρόκληση για κάθε κράτος του κόσμου. Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και ο ΟΟΣΑ έχουν αναπτύξει εργαλεία για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και υπάρχει μια πλούσια ιστορία πολιτικών που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα σε άλλες χώρες, κάτι που αξίζει να μελετηθεί. Η εκτεταμένη χρήση του «πλαστικού» χρήματος και η επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών έχουν δοκιμαστεί σε πολλές χώρες.

Ο εκσυγχρονισμός της φορολογικής διοίκησης εφαρμόστηκε με αξιοσημείωτο τρόπο στη Σιγκαπούρη, τη Βραζιλία και ακόμη και στη Βουλγαρία. Οι εκστρατείες για τη δημιουργία «φορολογικής συνείδησης» ήταν επιτυχείς στην Ινδία, το Ισραήλ και το Μεξικό. Η εισαγωγή μιας Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς είχε σημαντικά αποτελέσματα στο Χονγκ Κονγκ.

Αυτά τα μέτρα δεν θα μπορούσαν να εφαρμοστούν εύκολα στη χώρα μας, αλλά ορισμένα θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως χρήσιμα παραδείγματα. Μερικά από αυτά περιλαμβάνουν:

- Τη μείωση των φορολογικών συντελεστών και των έκτακτων φόρων επί του εισοδήματος που έχει ήδη φορολογηθεί
- Την επέκταση της χρήσης του "πλαστικού χρήματος" και την επέκταση της ηλεκτρονικής τιμολόγησης
- Τον αποτελεσματικό και εντατικό έλεγχο και την αποτελεσματική επίλυση των φορολογικών διαφορών
- Τη βελτίωση της οργάνωσης και τον εκσυγχρονισμού των φορολογικών αρχών
- Τη δημιουργία ηλεκτρονικής φορολογικής διοίκησης
- Και την κατάρτιση και εκπαίδευση των υπαλλήλων της φορολογικής διοίκησης, καθώς και την αύξηση του μισθού τους
- Τις αυστηρότερες κυρώσεις σε περιπτώσεις φοροδιαφυγής

- Τη δημιουργία ενός σταθερού και απλουστευμένου φορολογικού συστήματος
- Τη σταδιακή αλλαγή στη δομή της ελληνικής οικονομίας
- Και τη δημιουργία φορολογικής συνείδησης και την καλλιέργεια της φορολογικής εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση μέχρι στιγμής προκύπτει ο πολυδιάστατος ρόλος του φορολογικού συστήματος το οποίο επηρεάζει όχι μόνο την κοινωνία αλλά και μπορεί να συμβάλει στην ανάκαμψη και την οικονομική ανάπτυξη της χώρα. Ίσως αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο κάθε πολιτικό κόμμα έχει ένα σχέδιο φορολογικής μεταρρύθμισης και κάθε νέα κυβέρνηση υπόσχεται αξιόπιστο, σταθερή και δίκαιο φορολογικό σύστημα. Ωστόσο, ο ρόλος του έχει στρεβλωθεί.

Οι συνέπειες των μεταρρυθμίσεων που έλαβε χώρα, έδειξαν δυσαρέσκεια, αναποφασιστικότητα, συνέχιση παλιών λανθασμένων μεθόδων και την έλλειψη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου που θα λύσει το πρόβλημα του αναποτελεσματικού φορολογικού συστήματος. Τα περισσότερα από τα μέτρα που ελήφθησαν δεν ήταν καλά σχεδιασμένα και καλά προετοιμασμένα και συνεπώς δεν μπόρεσαν να βελτιώσουν τη γενική εικόνα.

Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις μπορούν να είναι επιτυχείς πρακτικές για άλλες χώρες, ωστόσο, πριν από την εφαρμογή τους είναι απαραίτητο να προσαρμοστούν στην ελληνική πραγματικότητα και όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και οι κοινωνικές ομάδες να εξοικειωθούν με αυτά. Με αυτόν τον τρόπο θεμελιώνεται η έννοια του φόρου μεταξύ των φορολογουμένων και μεταξύ των διαμεσολαβητών.

Η Ελλάδα βρίσκεται σε κρίσιμη συγκυρία της πρόσφατης ιστορίας της. Οι πολιτικές αρχές πρέπει να δείξουν γενναιότητα για να καλύψουν το χαμένο έδαφος. Οι Έλληνες έχουν κουραστεί από τις μεταρρυθμίσεις και κυρίως από τις μεταρρυθμίσεις που συζητούνται αλλά δεν εφαρμόζονται. Έχουν συνδέσει μεταρρυθμίσεις με σχέδια που επιβάλλονται από κέντρα ξένων αρχών και είναι συνώνυμα των μέτρων λιτότητας.

Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας για την Ελλάδα να θέσει τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για να καταστούν ανταγωνιστικές. Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σημαίνει εκσυγχρονισμό της φορολογικής διοίκησης, μετρήσιμους στόχους και ανεξάρτητη αξιολόγηση της προόδου. Έσοδα από αυξημένη φορολογική συμμόρφωση, που απορρέουν από τις αποτελεσματικότερες μεθόδους και καλύτερη κατανομή των διοικητικών πόρων είναι μερικά μέτρα που μπορεί να έχουν αποτέλεσμα.

Στην πραγματικότητα κατά την τελευταία περίοδο υπάρχει ένας αέρας αλλαγής του τρόπου διαχείρισης του φόρου. Μέχρι τα τέλη του 2012 έχουν τεθεί σε εφαρμογή ή βρίσκονται μέσα σε μεταβολές προόδου και μεταρρυθμίσεις που μπορούν να φέρουν αποτελέσματα και να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους στη φορολογική διοίκηση.

Αυτή η αλλαγή συνδέεται με αλλαγή κατεύθυνσης που έγινε από τα θεσμικά όργανα που προσφέρουν τεχνική βοήθεια στην Ελλάδα. Στην πραγματικότητα υπάρχει μια αξιοσημείωτη αλλαγή στην αντίληψη και τη φιλοσοφία της στρατηγικής. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην περικοπή των δαπανών προς την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας. Η υποβάθμιση από την κύρια φιλοσοφία αντικαταστάθηκε από μια στρατηγική ανθρώπινων πόρων, τεχνολογίες πληροφοριών και εισαγωγή των σύγχρονων μεθόδων χορήγησης.

Επίσης, μέσα από την ανάλυση που πραγματοποιήσαμε, διαπιστώσαμε ότι το πρόβλημα της αποτελεσματικής είσπραξης των φορολογικών εσόδων παραμένει σήμερα μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για τα μεμονωμένα κράτη, καθώς οι δημόσιες εισφορές αποτελούν την κύρια πηγή εσόδων του προϋπολογισμού.

Ταυτόχρονα, σχεδόν κάθε κράτος είναι υποχρεωμένο σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό να επιδιώξει τον πρωταρχικό δημοσιονομικό στόχο, μειώνοντας το υπερβολικό έλλειμμα του γενικού προϋπολογισμού κατά τρόπο που δεν εμποδίζει τις προοπτικές ανάπτυξης για το κράτος και ταυτόχρονα υποστηρίζει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Ένα άλλο πρόβλημα με τον σωστό υπολογισμό του εισοδήματος αφορά τις πολυάριθμες πιστώσεις και απαλλαγές που εισάγονται από το φορολογικό δίκαιο. Επιπλέον, το ζήτημα του φορολογικού συντελεστή είναι επίσης θέμα αμφισβήτησης. Αναμφισβήτητα, οι προοδευτικοί φορολογικοί συντελεστές συγκεντρώνουν σημαντική στήριξη, αλλά υπάρχουν και φωνές υπέρ των σταθερών φορολογικών συντελεστών.

Η φορολογική νομοθεσία έχει αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομικών στοχαστών για χρόνια. Φαίνεται απλό γεγονός ότι οι φορείς που επιτυγχάνουν το ίδιο επίπεδο εισοδήματος πρέπει να έχουν το ίδιο επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης. Ωστόσο, η ιδέα αυτή δημιουργεί άμεσες αμφιβολίες ως προς τον σωστό ορισμό του εισοδήματος, ιδίως στην περίπτωση των επιχειρήσεων

που ασκούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες με σημαντικό κόστος, το οποίο σε όλες τις περιπτώσεις δεν μπορεί να εξομοιωθεί με φορολογικά εκπεστέα έσοδα.

Βιβλιογραφία

Alm, J., (2012) Measuring, Explaining, And Controlling Tax Evasion: Lessons From Theory, Experiments, And Field Studies Tulane University, New Orleans, Working Paper 1213

Bilgin, C. (2014) Determinants of Tax Morale in Spain and Turkey: An Empirical Analysis. European Journal of Government and Economics , 3, 60-74

Bank Of Greece, (2014) The Chronicle Of The Great Crisis The Bank Of Greece 2008-2013. Athens: Centre For Culture, Research And Documentation.

Bauer, A., (2015). Tax avoidance and the implications of weak internal controls. Contemporary Accounting Research, 33, pp. 449-486.

Cyan, M.R., Koumpias, A.M. and Martinez-Vazquez, J. (2016) The Determinants of Tax Morale in Pakistan. Journal of Asian Economics , 47, 23-34. https://doi.org/10.1016/j.asieco.2016.09.002

European Commission (2009) Promoting Good Governance in Tax Matters. Commission of the European Communities, Brussels

European Parliament (2017) General Tax Policy. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.11.1.html

Eurostat (2012) Taxation trends in the European Union. Edwards, Chris (2003): "Replacing the Scandal - Plagued Corporate Income Tax with a Cash - Flow Tax" Policy Analysis no. 484, August 14, 2003, Cato Institute

Emes, Joel, Jason Clemens, Patrick Basham, and Dexter Samida (2001) Flat Tax: Principles and Issues Fraser Institute, 1 May 2001

Evans, Anthony John (2006) "The Spread of Economic Theology - The Flat Tax in Romania" Romanian Economic and Business Review, Vol. 1, No. 1 (June 2006), pp.41-53, The Scientific Research Department of The Romanian American University.

IMF (2013) Greece Selected Issues - IMF Country Report No. 13/155. Washington,D.C. [Online]. Available From: https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13155.pdf.

McGee, R.W. and Lingle, C. (2008) The Ethics of Tax Evasion: A Survey of Guatemalan Opinion. In: Taxation and Public Finance in Transition and Developing Economies, Springer, Boston, MA, 481-495.

McGee, R.W. and Jain, R.K. (2012) The Ethics of Tax Evasion: A Study of Indian Opinion. In: McGee, R., Ed., The Ethics of Tax Evasion , Springer, New York, 321-336. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-1287-8_20

McGee, R.W. and Tusan, R. (2008) The Ethics of Tax Evasion: A Survey of Slovak Opinion. In: McGee, R., Ed., Taxation and Public Finance in Transition and Deve loping Economies , Springer, Boston, MA, 575-601. https://doi.org/10.1007/978-0-387-25712-9_31

McGee, R.W. and Rossi, M.J. (2006) The Ethics of Tax Evasion: A Survey of Law and Business Students in Argentina. Proceedings of 6 th Annual International Bus iness Research Conference , Jacksonville, Florida

OECD (2006) Reforming Personal Income Tax Policy Brief, March 2006.

OECD (2011) "Growing Income Inequality in OECD Countries: What Drives it and How Can Policy Tackle it?" OECD Forum On Tackling Inequality, Paris, May 2011.

Vythelingum, P., Soondram, H. and Jugurnath, B. (2017) An Assessment of Tax Morale among Mauritian Taxpayers. Journal of Accounting and Taxation , 9, 1-10. https://doi.org/10.5897/JAT2016.0224

Van Thiel, S. (2012) European Union Action against Tax Avoidance and Evasion. CESifo Forum , 13